№ 32 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

1914

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՓԵՏՐՎԱՐԻ № 32

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են խօրանշիկի տողատեղին 10—20 կոպ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1914 Թ. ՀԱՄԱՐ

43-ՐԴ ՏԱՐԻ

12 և 11 ամիսը	10 ամիսը	9 ամիսը	8 ամիսը	7 և 6 ամիսը	5 ամիսը	4 ամիսը	3 ամիսը	2 ամիսը
10 րուբ.	9 րուբ.	8 րուբ.	7 րուբ.	6 րուբ.	5 րուբ.	4 րուբ.	3 րուբ.	2 րուբ.

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։ Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել՝ առաջին երեսի վրա տողատեղին (պէտիտ) 20 կ., վերջին երեսի վրա 10 կ.։

ՊՐԷՄԻԱ. «Մշակի» տարեկան բաժանորդները, որոնք 1914 թ. ընթացքում լրիւ վճարած կունենան 10 րուբլի բաժանորդավճարը, կը ստանան որպէս պրէմիա հետեւեալ գրքերից մէկը. «Գր. Արծրունու աշխատութիւնները 1865—1871 թ.», Վրէժնի «Մանրանկարները»։ Վերջին գիրքը կը տրվի նրանց, որոնք բաժանորդագրվել են մինչև 1913 թ. դեկտեմբերի 25-ը։ Մնացած բաժանորդները կը ստանան առաջին գիրքը։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ, ԳԷՈՐԳ և ԼԵՒՈՆ ԽԱՏԻՍԵԱՆՆԵՐԸ ամուսինների հետ ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց թանգագին մայր՝

ՄԱՐԻԱՄ ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ

մահվան մասին։ Այսօր, չորեքշաբթի, առաւօտեան ժամը 10½-ին կը մատուցվի պատարագ Վանքի աւագ եկեղեցում։ Թաղումը ժ. 12-ին նոյն եկեղեցու գաւթում։

131. 2—2

ՆՈՒՆԷ ԱԼԻԲԷԳԵԱՆ որդիների հետ յայտնում է սրտի ցաւօք իր թանգագին մայր՝

ՄԱՐԻԱՄ ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ

մահվան մասին։ Այսօր, չորեքշաբթի, առաւօտեան ժամը 10½-ին պատարագ Վանքի աւագ եկեղեցում։ Թաղումը ժամը 12-ին նոյն եկեղեցու գաւթում։

132. 2—2

ՊՕՂՈՍ և ՆՈՒՆԷ ՂԱՄԲԱՐԵԱՆՆԵՐԸ սրտի ցաւօք յայտնում են առաջինի թանգագին քոյր՝

ՄԱՐԻԱՄ ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ

մահվան մասին։ Այսօր, չորեքշաբթի, առաւօտեան ժամը 10½-ին պատարագ Վանքի աւագ եկեղեցում։ Թաղումը ժ. 12-ին նոյն եկեղեցու գաւթում։

233. 2—2

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, փետրվարի 13-ին

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

կը ներկայացնէ

առաջին անգամ Դ. Դեմիրճեանի

ՎԱՍԱԿ

Դրամա 4 արար. 16 պատկերով

Մասնակցում են՝ տ. տ. Ադամեան, Գուլազեան, Ցամիկ, պ. պ. Ալլահվերդեան, Աղայեան, Բերդեան, Զարիֆեան, Թաշճեան, Մանուէլեան, Մուրադեան, Յարութիւնեան, Սեւումեան, Փափազեան և ուրիշները։

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին։

Ռեժիսսեօր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

Ներկայ. հերթապահ անդամներ՝ Ա. Յովհաննիսեան, Ս. Նազարէթեան

135. 2—1

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

Այսօր, չորեքշաբթի, փետրվարի 12-ին

կը կայանայ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԲԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հետեւեալ ծրագրով՝

I. ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երգիծաբանական դասախօսութիւն պ. պ. Սալ-Մանի և Մելիտոնի. կը կարդայ դերասան Իս. Ալիխանեան։ Դասախօսութեան ընթացքում կը խաղացվեն մի շարք պիէսներ, որոնք բնորոշում են հայ դրամատուրգիայի ընթացքը։

II. ՁՈՐԲԱՆՉԸ ԵԿԱՒ, ՇՓՈԹՄՈՒՆՔ ԸՆԿԱՒ

կոմ. 1 արար. Թարգմ. Վ. Մանուէլեանի

III. ԿԱՆԱՆՑ ԴԵՐՁԱԿ

Վոդ. 1 արար. Թարգմ. Թաղնեանի

Մասնակցում են Դրամատիկ. Ընկ. խմբի դերասան-դերասանուհիները և Ժողովրդական Տան սիրողները։

Սկիզբը երեկ. ժամը 8-ին։ ✦ Տեղերի գները 1 րուբլուց մինչև 10 կոպ.

Կարգադրիչ՝ Գ. Երիցեան

առ. 130. 2—2

ԱՅՍՕՐ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՓԵՏՐՎԱՐԻ 12-ԻՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾ. ԸՆԿ. ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

Յօգուտ Օգտակար Գիտելիքներ Տարածող Ընկ.

կը կայանայ

ԵՐԵԿՈՅԹ

Հայոց Դրամատ. Ընկ. դերասանները՝ տ. տ. Արմէնեան, Արուսեակ և պ. պ. Արմէնեան, Փափազեան, Թաղնեան, Տէր-Առաքելեան և ուրիշներ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ

I

ՀԻՒՐԸ

II

ԵՍ ՄԵՌԱՅ

Վօդէվիլ 2 գործողութեամբ

III

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ Ս. ՔԱՓԱՆԱԿԵԱՆԻ

IV

ՀԱՅԿԱԿ. ՊԱՐԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԱԶՈՎ ՍԱԶԱՆԴԱՐՆԵՐԻ ՆՈՒԱԳԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին։

Տոմսակները ծախվում են Բարեգործական Ընկ. գրասենեակ. պ. Ա. Փարեմուզեանի մօտ Абасъ-Абадская пл. д. № 7։

136. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ,

քաղաքում վարակիչ հիւանդութիւնների տարածման դէմ կռուելու նպատակով, խոնարհաբար խնդրում է մասնաւոր փայէտօններով չը տանել հիւանդանոց կամ տեղափոխել բնակարանից-բնակարան վարակիչ հիւանդութիւններ ունեցողներին (տիֆով, քութէշով, դիֆտերիտով, ծաղկով և այլն վարակվածներին), այլ օգտվել (ձրիաբար) դրա համար յատուկ նշանակված կառքից, որ գտնվում է քաղաք. ախտահանական կամերայում։ Կառքը հրաւիրել կարելի է № 172 տելէֆօնով։

առ. (օ. մ.) 113. 3—2

ՍԱԼԱՀ ԲԱԲԱԵՎԻՉ ՀԻՒՍԷՅՆՕՎԻ

ԷԿՍՊԵԴԻՑԻՕՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԵՒԼԱԽՈՒՄ

յայտնում է յարգելի հասարակութեան և իր կլիէնտներին, որ փետրվարի 15-ից 1914 թ. բացում է իր բաժանմունքը

ՂԱԹԱՐԻ ՀԱՆՔԵՐՈՒՄ, Զանգեզուրի գաւառում։ Բոլոր յանձնարարութիւնները կը կատարվեն ճշգրիտ և շուտափոյթ։

առ. (օ. մ.) 92. 5—4

Բերլինի համալսարանի

ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱՅՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև թոքի ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԵՎՄՕՏՕՐԱՔՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ առ. ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская 23. тел. 7—92.

(ա.օ.) առ. 977 100—75

ԲԺԻՇԿ

Մ. Կ. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Սիֆիլիս, վեներական եւ կաշուի հիւանդութիւններ։

Սրսկումն «606»-ի և «914»-ի։

Ընդունելութիւն (առ. ժ. 1—2 (եր. ժ. 5—8

Ելիզաւէտինսկայա փ. № 39. տ. Ջաղէթեանի։

(չուա.կ.) առ. 901. 100—41

ՈՐՏԵՂ ՊԷՏՔ Է ԼԻՆԻ ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ ԹԵՄԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ

Յայտնի է, որ 1836 թ. հայոց եկեղեցու կառավարութեան համար հրատարակված Պօլօժէնիայի հիման վրա ամեն մի հայկական թեմ պէտք է ունենայ մի թեմական դպրոց։

Յայտնի է նաև, որ թեմական դպրոցները միշտ բացվել են և գտնվել թեմի գլխաւոր քաղաքում առաջնորդանիստ քաղաքում։ Մինչև այժմ Անդրկովկասում գոյութիւն ունեցող մեր երեք թեմական դպրոցները—Թիֆլիսի, Երևանի և Ղարաբաղի—հաստատվել են թեմական քաղաքներում։ Շամախին մինչև այսօր չէ ունեցել թեմական դպրոց և նոր է ձեռնարկված նրա բացմանը առաջնորդանիստ Շամախի քաղաքում։ Միայն Բեսսարաբիայի թեմի թեմական դպրոցը գտնվում է ոչ թէ առաջնորդանիստ Քիշինև քաղաքում, այլ Նոր-Նախիջևանում։ Եւ դրա պատճառն արդէն շատ պարզ է. Քիշինևում չը կայ հայութիւն, հետևաբար նա չէր կարող տալ թեմական դպրոցին աշակերտութիւն, և հէնց այդ պատճառով եւ յաճախ առաջարկ է եղել առաջնորդական աթոռը Քիշինևից փոխել Նոր-Նախիջևան։

Աստրախանի թեմն եւ մինչև այսօր չէ ունեցել թեմական դպրոց և այժմ են պատրաստութիւններ տեսնվում բանալու։

Եւ ահա հարց է ծագել՝ որտեղ բանալ թեմական դպրոցը՝ առաջնորդանիստ Աստրախա՞ն քաղաքում թէ՞ մի այլ հայաբնակ կենտրօնում, օրինակ Արմաւիրում։

Ի հարկէ, à priori պատելով, օրէնքով պարտադիր չէ, որ թեմական դպրոցն անպատճառ լինի առաջնորդանիստ քաղաքում, և մինչև այժմ ընդունված սովորութիւնը կարելի է խախտել, ինչպէս խախտվել է Բեսսարաբիայի թեմի վերաբերմամբ, բայց պարզ է և այն հանգամանքը, որ այդ աւանդութիւնը կամ գրեթէ օրէնքի ոյժ ստացած աւանդութիւնը պէտք է խախտել միայն այն ժամանակ, երբ կան ծանրակշիռ և կարեւոր պատճառներ, ինչպէս Քիշինեվի վերաբերմամբ։

Հետևաբար Աստրախանի թեմական դպրոցը այս կամ այն քաղաքը փոխադրելու հարցն եւ պէտք է վճռվի՝ նկատի ունենալով այդ հիմնական տեսակէտը։

Եւ այդ տեսակէտը նկատի ունենալով, մենք գտնում ենք, որ ոչ մի անհրաժեշտութիւն չը կայ թեմական դպրոցը փոխադրել Աստրախանից Արմաւիր։ Ահա մեր պատճառաբանութիւնները։

Աստրախանը հին հայկական կենտրօն է. հայերի համար նա եղել է կուլտուրական կենտրօն. այդտեղ բացվել է հայկական առաջին տպարաններից մինը։ Ներկայումս եւ նա առաջնորդանիստ քաղաք է, վաճառաշահ քաղաք է, գրաւում է իր մէջ բաւական մեծ թւով հայ առևտրականներ նոյն իսկ Պարսկաստանից։ Բացի դրանից՝ ամբողջ թեմի մէջ միակ քաղաքն է, ուր կայ և գործում է աչքի ընկնող ինտելիգենտ մի խումբ, ուր հիմնված է Գրական-Գեղարուեստական Ակումբ։ Իսկ թեմական դպրոցի համար նշանակութիւն ունի ինտելիգենտ շրջանը։

Սակայն ամենամեծ առաւելութիւնը, որ ունի Աստրախանը, այն է, որ նա ունի արդէն պատրաստ կառուցված թեմական դպրոցի շինութիւնը, մի գեղեցիկ շինութիւն, մինչ այլ քաղաքում, օրինակ Արմաւիրում, դեռ պէտք կը լինի կառուցանել շինութիւն և մի քանի տասնեակ հազարներ ծախսել։ Վերջապէս, չը մոռանանք, որ ամբողջ թեմին վերաբերող մի այդպիսի կարեւոր հարցի վերաբերմամբ պէտք է լսել և ի նկատի ունենալ նաև թեմի ձայնը, իսկ յայտնի է, որ թեմի պատգամաւորական ժողովը յօգուտ Աստրախանի է կայացրել իր որոշումը։

Կայ դարձեալ մի ուրիշ աւելի ծանրակշիռ հանգամանք, որ խօսում է յօգուտ Աստրախանի։ Ինչպէս յայտնի է, Աստրախանում կայ մի հայկական աղքատախնամ ընկերութիւն, որ ունի մօտ 600,000 րուբլու մի դրամագլուխ։ Յայտնի է հոյնպէս, որ մեր թեմական դպրոցների աշակերտների մեծ մասը չքաւորներ են, որոնց պէտք է օգնել, տալով հագուստ, ճաշ, դասական պիտոյք և այլն։ Արդ, այդ ընկերութեան առաջ գործունէութեան լայն ասպարէզ կը բացվի՝ թեմական դպրոցի չքաւոր աշակերտներին օգնելու գործի մէջ։

Միակ կարեւոր առարկութիւնը, որ անվում է Աստրախանի դէմ, այն է, որ նա չէ տալիս աշակերտների բաւական կօնտինգենտ, մինչ այլ քաղաքները, օրինակ Արմաւիր և Վլադիկավկազ, կարող էին տալ։ Սակայն այդ անյարմարութիւնը հեշտ է վերացնել։ Նախ 120—150 հոգի աշակերտ միշտ հեշտ է գտնել Աստրախանում. երկրորդ, պէտք է սահմանել դպրոցին կից գիշերօթիկ պանսիօն կամ հանրակացարան և ընդունել այդտեղ թեմի զանազան տեղերից չքաւորներին, օրինակ Անդրկասպեան երկրից, Արմաւիրից, Մօզդօկից և այլն։

Վերջապէս չը պէտք է մոռանալ, որ այժմ մինիստրութեան կողմից հարց է բարձրացված Հիւսիսային Կովկասի այն մասերը, որոնք կազմում են Աստրախանի թեմի վիճակ, կտրել և միացնել Անդրկովկասեան թեմերի մէկի հետ։ Այդ դէպքում Արմաւիրն այլեւս չի կազմի Աստրախանի թեմի մասն և ուրեմն Աստրախանի թեմը դարձեալ կը մնայ առանց թեմական դպրոցի, իսկ Արմաւիրին եւ թոյլ չեն տայ ունենալ թեմական դպրոց։

Ահա այս բոլոր պատճառաբանութիւններով մեզ թւում է, որ թեմական դպրոցը պէտք է լինի Աստրախանում, և Աստրախանի հայ հասարակութիւնն ու ինտելիգենտ շրջանները պէտք է աշխատեն, որ նա ունենայ աշակերտութեան բաւական շատ կօնտինգենտ։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—o—

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀՐԱՄԱՆՆԵՐ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ ՍԵՆԱՏԻՆ

I

Պետերբուրգ, 9 փետրվարի

Նորին Բարձրութիւն Իշխանուհի Իրինա Ալէքսանդրօվնան ներկայացրեց Մեզ սեփական ստորագրութեամբ հրաժարական նրան՝ իբրև Կայսերական Տան անդամին՝ պատկանող Կայսերական Համառուսական Տան ժառանգական իրաւունքից։ Կառավարիչ սենատը չի յապաղի այս առիթով պատշաճ կարգադրութիւնը անելու։

Իսկականի վրա Ն. Կ. Մ. սեփական ձեռքով ստորագրված է «ՆԻԿՕԼԱՅ»։

Ծչգեց Կայսերական Պալատի մինիստր գեներալ-ադիւտանտ Ֆրեդերիկս։

II

Պետերբուրգ, 9 փետրվարի 1914 թ.

Մեր և Մեծ Իշխան Ալէքսանդր Միխայլովիչի և Մեծ Իշխանուհի Կսէնիա Ալէքսանդրօվնայի համաձայնութեամբ փետրվարի 9-ին կայացաւ Նոցին Կայսերական Բարձրութիւնների դուստր Նորին Բարձրութիւն Իշխանուհի Իրինա Ալէքսանդրօվնայի և Իշխան Ֆէլիկս Իւսուպով կոմս Սումարօկով-Էլստօնի պսակադրութիւնը։ Այդ պատճառով հրամայում ենք Իշխանուհի Իրինա Ալէքսանդրօվնայի՝ պահել Բարձրութեան տիտղոսը և այսուհետև կոչվել Նորին Բարձրութիւն Իշխանուհի Իրինա Ալէքսանդրօվնա Իշխանուհի Իւսուպօվա կոմսուհի Սումարօկով-Էլստօն և պահել այն բոլոր արտօնու-

թիւնները, որոնք մատնանշված են կայսերական Գերդաստանի կանոնադրութեան 170-րդ և 171-րդ յօդուածների 2-րդ կէտում։ Կառավարիչ սենատը չի յապաղի պատշաճ կարգադրութիւնը անելու։

Իսկականի վրա Ն. Կ. Մ. սեփական ձեռքով ստորագրված է «ՆԻԿՕԼԱՅ»։

Ծշդեց Կայսերական Պալատի մինիստր գեներալ-ադիւտանտ կոմս Ֆրէդէրիկս։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

10 փետրվարի

ՑԱՐՍԿՕՅԷ-ՍԷԼՕ.—Թագաւոր Կայսրին ներկայացաւ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի դատախազ Սմիրնօվը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Փակվեց «РѢЧЬ»-ի № 40։

Ֆինանսական ենթամասնաժողովը վերսկսեց եկամտային հարցի օրինագծի քննութիւնը։

Ներքին գործերի մինիստրը առաջարկեց մինիստրների խորհրդին կատարել 1915 թ. երկրորդ համառուսական վիճակագրութիւն, որի համար ծախս է խնդրվում 11.368,427 րուբլի։

Կ. ՊՕԼԻՍ.—Առաւօտը ռուսաց հիւպատոսարանը վազեց, ազատվելով, մօտիկից անցնող մի գիւղացի։ Նրա ետևից ներս խուժեցին թիւրք զինուորներ։ Անմիջապէս փակվեցին դարպասները և կալանաւորվեցին երկու զինուոր և փրկութիւն որոնող գիւղացին։ Ռուսաց հաւատարմատարը տեղեկացրեց մեծ վէզիրին, որ ձերբակալվածները ազատ կարձակվեն, հէնց որ իշխանութիւնները ներողութիւն խնդրեն հիւպատոսարանի տէրիտօրիան խախտելու համար։ Դրանից յետոյ եկաւ արտաքին գործերի մինիստրի օգնականը այն զօրամասի պետի հետ, որին պատկանում են զինուորները, և ներողութիւն խնդրեցին ու ցաւակցութիւն յայտնեցին դէպքի մասին, որից յետոյ զինւորներն ազատ թողնվեցին, իսկ գիւղացին պահվեց հիւպատոսարանում։

Սեվաստոպոլ մեկնեց Բէլօստոկի գնդի վերջին մասը, որ վեց ամիս մնաց Կ. Պօլսում՝ դեսպանատունը անկարգութիւնների դէպքում պաշտպանելու նպատակով։

Բացվեցին ռուսական ձրի դասընթացքներ ռուսաց առևտրական դպրոցում և ռուսաց օրիորդաց տարրական ուսումնարանում։ Ռուսերէն սովորել ցանկացողների թիւը շատ մեծ եղաւ, այնպէս որ մէկի տեղ հինգ դասընթացքներ են բացված։

ԹԱՒՐԻԶ.—Թաւրիզի ռուսաց զօրամասի, գեներալ-նահանգապետի, պարսից իշխանութիւնների, ռուս և օտարազգի հիւպատոսների ներկայութեամբ կատարվեց հոգեհանգիստ Կարսի գծի վրա աւազակների յարձակման ժամանակ սպանված 8-րդ գնդի հրամանատար Բօգօմօլօվի յիշատակին։

Քաղաքի պատերին, պետական խնամակալի կարգադրութեամբ, ազդեր կպցրին այն մասին, որ մի քանի ամիս յետոյ կայանալու է շահի թագադրութիւնը և որ անհրաժեշտ է մինչ այդ գումարել մէջլիսը, որպէսզի շահը նրան սահմանադրութեանը հաւատարիմ լինելու երդում տայ։ Ազգաբնակութիւնը պոկեց բոլոր ազդերը, փակեց բազարները, ցոյց կազմակերպեց, յայտնելով որ ողջունում է երիտասարդ շահի ի գահ կոչվելը, բայց չէ կամենում մէջլիս անցկացնել երկու փորձից դրդված։ Շնորհիւ ձեռք առնված միջոցների՝ կարգը չը խանգարվեց։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ.—Դէօբրիչինից պաշտօնապէս հաղորդում են, որ վերջերս նշանակված եպիսկոպոս Ստեփան Միկլօշիի դիւանատանը պայթում եղաւ։ Թեմական յաջորդ Եակօվինը և եպիսկոպոսի քարտուղարը մաս-մաս եղան. եպիսկոպոսի փաստաբանը, որ հարևան սենեակումն էր, վիրաւորվեց մահացու և մեռաւ. եպիսկոպոսի սպասաւորը կնոջ հետ, որոնք գտնվում էին կողքի սենեակում, սպանվեցին։ Շինութեան պատերը քանդվեցին։ Մի քանի վիրաւորներ տարվեցին հիւանդանոց լուրջ վէրքերով։ Թեմական յաջորդի դուստրը խելագարվեց։ Միկլօշի եպիսկոպոսը, որ գտնվում էր դժբաղդութեան տեղից մի փոքր հեռու, անվնաս է, բայց ստացաւ լուրջ նեարդային քայքայումն։

Ինչպէս յայտնի է, ունգարական ունիթոռների թեմ հիմնելը, որի մէջ մտան բազմաթիւ ռումին և ուգրօռուս ծխեր, առաջ բերեց բողոք ազգաբնակութեան կողմից, մանաւանդ ռումինների կողմից։ Թեմական յաջորդը անցեալ տարի թեմում շրջագայելիս ենթարկվեց յաճախակի յարձակումների։ Ոստիկանութիւնը հաստատում է, որ պայթումը կրում է քաղաքական բնոյթ։

Փլատակների տակ գտնվեց պայթումի վեցերորդ զոհը՝ եպիսկոպոսի խոհարարուհու դիակը։ Բազմաթիւ ծանր վիրաւորների թւումն են չորս հոգևորական, երկու փաստաբան, և տեղական թատրոնի տնօրէնի կինը։

ՎԱԼՕՆԱ.—Ալբանական ժանդարմէրիայի հրամանատարը տեղեկացնում է Սկրապարում գտնվող յոյն զօրքերի հրամանատար գեներալ Դէվէլէսին, որ նա յայտնել է, թէ ինքը ստացել է յոյն իշխանութիւնների կարգադրութիւնը՝ դուրս հանելու յոյն զօրքերը նուաճված տեղերից։

Ստանալով տեղեկութիւն, որ պրինց Վիդը ընդունել է ալբանական գահը, քաղաքը ստացել է տօնական կերպարանք։ Ցերեկով կայացաւ միտինգ, որ ալբանական թագաւորի անունով ուղարկեց յարգանքի ու շնորհակալութեան հեռագիր Ալբանիայի առաջին արքայ Վիլհէլմին։ Քաղաքում երթ կազմելուց յետոյ ամբոխը խաղաղ ցրվեց։

ԲԵՐԼԻՆ.—Երեկոյեան ռուսաց դեսպան Սվերբէեվի մօտ կայացաւ ճաշ։ Ներկայ էին կրօնպրինց Ֆրիդրիխ Վիլհէլմը պրինցուհի Ցեցիլիայի հետ, դուքս Աբէնբէրգ, իշխան և իշխանուհի Գենկէլ-Դօնէնմարկ և այլք։ Այդ տեսակ ճաշեր տալիս են ամեն շաբաթ հասարակութեան տարբեր շրջանների անդամներին։

ՎԱԼԴԷՆԲՈՒՐԳ.—Եկաւ ալբանական պատգամաւորութիւնը։ Պալատում ընդունելութիւնից յետոյ կայացաւ ճաշ։ Երեկոյեան պատգամաւորութիւնը մեկնում է Վիեննա։

ՀՌՈՄ.—Տեղի ունեցաւ իտալացի փաստաբանների համաժողով։ Որոշվեց դադարեցնել գործադուլը, բայց ագիտացիան շարունակել, մինչև որ կը բաւարարվեն առաջադրված պահանջները։ Ընտրվեց մշտական ագիտացիական մասնաժողով՝ առանձին կուրիաների պահանջները ի մի ամփոփելու, կօնկրէտ առաջարկութիւններ ձևակերպելու և քրէական դատավարութեան կանօնադրութիւնը շուտափոյթ վերաքննելու համար։

ՏՕԿԻՕ.—Կառավարութիւնը վճռեց չը հրաւիրել միկադոյի թագադրութեանը օտարազգի պատւաւոր հիւրեր։ Պետութիւնների միապետների ներկայացուցիչներ լինելու են տեղիս դեսպանները։

ՊԱՐԻԶ.—Պատգամաւորների պալատում շարունակվում է զօրքի սանիտարական դրութեան մասին ուղղված հարցապնդումը։ Բոլոր աթոռները գրաւված են։ Դահլիճում տիրում է գրգռված տրամադրութիւն։ Զինւորական մինիստրի ճառը ձախակողմեաններից և ծայրայեղ ձախակողմեաններից ընդունվեց ծափահարութիւններով։ Պալատը 385 ձայնով 25-ի դէմ ընդունեց այն բանաձևը, որով վստահութիւն է յայտնվում կառավարութեանը։

ՊԱՐԻԶ.—Ֆրանսիայի արևելեան շրջաններում ուրագանը մեծ վնասներ պատճառեց։

Հիղեցը քանդել է առաջիկայում բացվելիք համաշխարհային ցուցահանդէսի շինութիւնների մեծ մասը։ Շատ աէրօպլաններ զինուորական աէրօդրոմում փչացել են։

ՄԱԴՐԻԴ.—Սպանիայի վրայով անցաւ անձրևախառն փոթորիկ, որ պատճառեց մեծ աւերածութիւններ։

Օ ՏԱՎԱ.—Մօնրէալում վախճանվել է կանադայի ռուսաց գեներալ-հիւպատոս Պասսէկը։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ.—Լուրերի համաձայն, թագաւորական զոյգը մայիսին այցելելու է Լօնդօն, Պարիզ և Բրիւսէլ։ Ապա զոյգն այցելելու է Հօլլանդիա։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ.—Զէպլինը հիդրօպլանով թռիչք կատարեց Սօլէնդ նեղուցի վրայով։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՏԻԿԻՆ Ե. ՆԱԴԻՐԵԱՆԻ ԿՏԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ

Արտ. Նադիրեանի հրատարակած բրօշիւրի առիթով, որ այս օրերս ցրվեց «Մշակի» հետ իբրև կողմնակի յայտարարութիւն, մեզ հետեւեալն են հաղորդում պաշտօնական աղբիւրից։

Հանգուցեալ Նադիրեանի կտակի խնդրով հետաքրքրվեց նաև Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանը, որ և միջնորդեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընթացք տալ գործին։

Վեհափառ Հայրապետը պաշտօնական գրութեամբ՝ յանուն Թիֆլիսի Թեմի առաջնորդի՝ պատուիրեց օր առաջ հաշիւ պահանջել հանգուցեալ Նադիրեանի կտակակատարներից։

Թիֆլիսի առաջնորդը, ի կատարումն կաթողիկոսական կարգադրութեան, անմիջապէս հրաւիրեց կտակակատարներ Արտ. Նադիրեանին և միւս երկու պարոններին, ինչպէս նաև իրաւաբաններ պ. պ. Պ. Քալանթարեանին, Ե. Սպէնդիարեանին, Ալ. Պապովեանին և Ե. Ամիրխանեանին, և առաջարկեց յիշեալ կտակակատարներին ներկայացնել մանրամասն հաշիւ հանգուցեալ Նադիրեանի թողած ժառանգութեան մասին։

Այդ ժողովում կտակակատարներին ժամանակ տրվեց մինչև անցեալ տարւայ սեպտեմբեր ամիսը ներկայացնել առաջնորդին մանրամասն հաշիւ։

Սակայն կտակակատարները ոչ մի հաշիւ ժամանակին և մինչև օրս էլ չեն ներկայացրել։

Ի նկատի ունենալով այդ հանգամանքը, վերոյիշեալ փաստաբանները ժողովվելով սրբազան Մեսրոպի մօտ՝ կազմում են թուղթ և պատշաճ արձանագրութիւն՝ ներկայացնելու համար Թիֆլիսի նահանգական դատարանին, որպէսզի վերջինս օրինական կարգով հաշիւ պահանջէ Արտ. Նադիրեանից և միւս երկու կտակակատարներից։

Մինչ այդ թուղթը և արձանագրութիւնը, որի մէջ ընդգծված է, թէ Արտ. Նադիրեանը խուսափեց հաշիւ ներկայացնելուց, ուղարկվեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որն իր կողմից տուեց համաձայնութիւն ներկայացնելու նահանգական դատարանին։

Եւ ահա նահանգական դատարանը երկու շաբաթ ժամանակ է տուել Նադիրեանի կտակակատարներին ներկայացնելու մանրամասն հաշիւ հանգուցեալ տիկին Նադիրեանի ժառանգութեան մասին։

Հրատարակելով այս տեղեկութիւնները, մեզ զարմանալի է թւում, որ Ա. Նադիրեանը իր յայտարարութեան մէջ ոչինչ չէ խօսում վերջին հանգամանքի մասին։ Հաշիւ ներկայացնելը ամեն ժամանակ, երբ պահանջվում է, ամեն մի կտակակատարի պարտքն է, երբ խնդիրը մանաւանդ հասարակական է։ Մենք մի քանի ժամանակ առաջ նոյն պահանջը դրինք և հանգուցեալ Աւ. Ղուկասեանի կտակակատարներից։ Այդ հանգամանքը, ի հարկէ, չէ խօսում յօգուտ Ա. Նադիրեանի։

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ *)

III

I համառուսական ժողովրդ. կրթութեան համագումարը

Թ.

Միւս սեկցիաները

Ժողովրդական կրթութեան համառուսական I համագումարի միւս սեկցիաները ոչ նուազ հետաքրքրական էին. իր բազմամարդութեամբ դեռ ես չը տեսնված այս համագումարը բաժանվել էր հինգ սեկցիաների և երեք մասնաժողովների. ամեն տեղ եռում էր աշխատանքը, լրջութեամբ գործում էր ռուս ուսուցչի միտքը։ Երբ պատահում էի միւս սեկցիաների մասնակցողների, միայն հիացմունք և բաւականութիւն էի լսում. գործ կար, վճռելու հրատապ շատ հարցեր կային, որոնք բոլորն էլ կապված էին գիւղական ժողովրդի տարրական դպրոցի հետ։ Ընթերցողին գաղափար տալու համար, թէ ինչպէս բաժանում էր արված և ինչպիսի ընթացքով էին գնում համագումարի աշխատանքները, ես միայն կը յիշեմ բոլոր սեկցիաները և մասնաժողովները, որոնց անունը և կը բնորոշէ նրանց զբաղմունքի գլխաւոր նիւթը։

I սեկցիան.—Ժողովրդական դպրոցի կազմակերպումը (նպատակը, միջոցները, ընդհանուր ուսուցումն)։

II սեկցիան.—Ուսուցման և դաստիարակման ընդհանուր հարցեր (ընտանիք և դպրոց, աշակերտական ակումբներ, աշխատանքի դպրոց, դպրոցական գրադարաններ և այլն)։

III սեկցիան.—Ժողովրդական դպրոցների դասատուների պատրաստելը (ուսուցչական սեմինարիաների վերակազմութիւնը, դասընթացքներ, քննութիւնը)։

IV սեկցիան.—Բժշկական-մանկավարժական հարցեր (աննօրմալ մանուկներ, սրանց դաստիարակումը)։

V սեկցիան.—Դասաւանդման եղանակները (այս սեկցիայի մասին կը գրեմ աւելի մանրամասն)։

*) Տես «Մշակ» № 31.

Ապա գալիս են մասնաժողովները. ա) օտարազգիների դպրոցների, բ) ժողովրդական բարձր տիպի դպրոցների և գ) դպրոցական-տնտեսական հարցերի։

Ինչպէս տեսնում էք, լայն ծրագիր էր, որ 10 օրվայ ընթացքում քննութեան ենթարկվեց 7000 ուսուցիչների կողմից։

Առաջին սեկցիայում ես լսեցի միայն պրօֆ. Պօկրօվսկիի զեկուցումը, որ գրաւել էր լսողների մեծ բազմութիւն. նա խօսեց 1911 թւի յունվարի 18-ի հաշուեհամարի արդիւնքների մասին. այդ օրը ամբողջ Ռուսաստանում եղել է 6.628.752 սովորող, որից 4.498.829 տղաներ, իսկ 2.129.922 աղջիկներ. սովորողների թիւը երկրի ազգաբնակութեան թւի հետ համեմատած կազմում է 4,04% (ամբողջ ազգաբնակութիւնը հաշվում է 164 միլիօն, չը հաշուած Ֆինլանդիան). աշակերտների տոկոսը ամենից շատ է Րիգայի շրջանում (6,27%), իսկ ամենից պակաս՝ Թուրքեստանում, Սամարղանդում (0,13%). Կովկասը բռնում է միջինից ցածր տեղը—(2,84). սովորողների թիւն է 342,298, որից $^1/_3$-ը տղաներ են։ Ապա զեկուցանողը թւերի վրա հիմնված նկարագրում է դպրոցական շինութիւնների դրութիւնը, դպրոցների նիւթական միջոցների, ունեցած գրքերի քանակի, արտադպրոցական կրթութեան, արհեստների և այլ հարցերի մասին, որոնք պարզվել են 1911 թ. յունվարի 18-ի հաշուեհամարով։ Ես չեմ ցանկանում ձանձրացնել ընթերցողին այդ թւերը առաջ բերելով. այդ շատ երկար կը լինէր. և այդ պատճառով կանցնեմ հինգերորդ սեկցիայի աշխատանքներին։

Գ. Տէր-Ռուբինեան

(Կը շարունակվի)

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԽՄԲԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Մշակ» լրագրի № 23-ում լոյս է տեսել մի յօդուած, որի հեղինակը, ինձ անյայտ պ. Սարեան (ասում են՝ նկարիչ), դատափետում է Էջմիածնի մայր տաճարի վերանորոգութեան մասնախմբի գործունէութիւնը և վարվելակերպը։ Յօդուածագիր պ. Սարեանը Մոսկվայումն է բնակվում և իր ամբաստանագիրը հիմնում անյայտ ումն ականատեսի պատմածների վրա։

Լինելով այդ մասնախմբի անդամ նրա կազմվելու հէնց առաջին օրից, ցոյց տուած լինելով ամենասրտագին և ջերմ վերաբերմունք դէպի առաջադրված գործի լրջութիւնը, ես երախտագիտութեամբ կը լսեմ ամեն մի քննադատութիւն ումից և գալու լինի դա, միայն թէ այդ քննադատութիւնը լինի հիմնաւոր։ Ես հաւատի եմ նաև, որ իմ պաշտօնակից ճարտարապետներն և նկարիչներն այլ կերպ վերաբերմունք չեն կարող ունենալ. բայց, արիք մի բոպէ, եթէ կամենում, ծուռ նստենք և շիտակ խօսենք։

Կարելի է արդեօք՝ ամբողջ հինգ ազգութեան պատկանող և տարիներ շարունակ բարեխիղճ անձնուիրութեամբ աշխատող մի մասնախմբի հասցէին ուղղել այսպիսի մեղադրանքներ, հիմք բռնելով ինչ-որ ամենիս անյայտ ականատեսի պատմածները։

Արշակ Թեթվաճեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԵԱՆՔ

(Ռուս բանւոր բանաստեղծները)

II

Մեքենան բանւորի համար մի դամօկլեան սուր է, որը մշտապէս կախված է նրա գլխին և որին ենթարկվում է այսօր նրա ողջ կամքը։ Նա ամբողջովին ենթակայ է նրա տիրապետող ազդեցութեան. մեքենայի կողքին, կարծես, նա միանգամայն կորցնում է իր ինքնուրոյնութիւնը, դադարում է մարդկային կենդանի ստեղծագործող ոյժ լինել։ Եւ զարմանալի չէ, եթէ յոգնեցնող, թուլացնող, ըթացնող այդ ոյժի դէմ իր բողոքական զայրոյթը արտայայտի երբեմն սթափվող բանւոր-բանաստեղծը, ինչպէս այդ անում է Բլագօվը։

Կանգ առ, նզոված մեքենայ. թող մի վայրկեան շունչ քաշեմ.
Ճնշված կրծքով թող մի անգամ օդը ազատ ներս շնչեմ.
Էլ ոյժ չունեմ, թուլացել եմ, գլուխս այրվում է, բոցըրվում,
Զուրկ խաւար, աչքիս առջև մութ կէտերն են պար բռնում։

Սակայն մեքենան այդպիսի գանգատ և դժգոհութիւն լսել չը գիտէ, ուստի և նա համաչափ զարկերով իր անողոք պատասխանն է տալիս բանւորին.

«Հանգիստ կառնես գերեզմանում» ասում է իր զարկերով։

Եթէ այդպիսի պայմաններում աշխատանքը ծանր է, ապա գործադուլ բանւորի վիճակը աւելի ևս անտանելի է։ Աշխատանքը, թէկուզ տաժանելի, բանւորին գոնէ չոր հաց է տալիս, իր և իր ընտանիքի գոյութեան համար միակ հնարաւոր միջոց հանդիսանալով։ Մինչդեռ որքան սարսափելի է, անտանելի է գործադուլ մարդու վիճակը։ Եւ ահա բանւորական բանաստեղծութեան մէջ այդ մօտիվը մի առանձին շեշտով է հանդէս գալիս։

«Ես անգործ եմ, ես ազատ եմ,—գրում է բանւոր բանաստեղծը հեգնական շեշտով,—իմ գլխի տէրը ես ինքս եմ. բայց թէ որքան ես երջանիկ եմ այդ ազատութեանս մէջ, դա գիտէ միայն Աստուած։ Ձմեռը սառնամանիքին, բուքին ես ամբողջ օր թափառում եմ քաղաքում և խոժոռ գործարանների վրա թախիծով ու նախանձով եմ նայում։ Օ՜, որքան կը ցանկայի լինել այժմ այդ պատերի միւս կողմը, որպէսզի իմ աղքատութիւնն ու քաղցը ծանր աշխատանքովս սպանէի...»։

Պէտք են աւելի պերճախօս բառեր՝ հասկանալու համար գործադուլ աշխատաւորի կացութեան ամբողջ դառնութիւնը։ Կամ շահագործվող աշխատանք, կամ անխուսափելի քաղցածութիւն, ահա այն դիլէման, որի առաջ կանգնած է միշտ բանւորը։

Տագանրօգից գրող Կրավչէնկօն շարունակ «բաղխում է աշխատանքի դռները», սակայն ամեն տեղ էլ նրան մերժում են, ամեն տեղ էլ միևնոյն «անփոխված պատասխանն» են տալիս։

Բանւորի գործադուլ դրութեան հետ սերտ կապ ունի և նրա գործադուլը, երբ դա մասսայական բնոյթ է կրում. բայց միայն նիւթական հետևանքների տեսակէտից. մինչդեռ գիտակցական աշխատաւորի համար երկրորդի էութիւնն ու նշանակութիւնը միանգամայն այլ է։

«Տեսէք,—գրում է մէկ ուրիշը,—վաղ առաւօտից ուրուականի պէս թափառում է գործադուլաւորի կինը՝ իր հիւանդ մանկանը գրկած։ Իսկ մանկան հայրը ահա ամբողջ տարի է գործադուլի համար բանտումն է նստած»։

Եւ գործադուլը մի տեսակ խորհրդաւոր, ակնկալութիւններով ու կասկածներով լի մի երևոյթ է հանդիսանում բանւորի աչքում։ Գործարանի աղմկալից ժխորին, ծանր մուրճերի հարուածներին և անվերջ սուլոցներին յաջորդում է յանկարծակի դադարը, խորհրդաւոր լռութիւնը։

Լռութիւն... լռութիւն...
Նա բերում է մեզ կեանքի դառնութիւն,
Եւ՝ արցունքներ, և՝ քաղցածութիւն։

Այսպէս է ասում քաղցի և նիւթական զրկանքի ամբողջ սարսափը վերապրող բանաստեղծը։ Եւ այդ «լռութեան» մէջ սակայն հնչիւններ շատ կան, և աշխատաւորը ընդունակ է շատ բան լսելու այդ «դադարի» և «լռութեան» մէջ։

Պէտք է ընդգծել, որ առհասարակ բազմակողմանի են մօտիվները, որոնք տեղ են գտնում այդ բանաստեղծութեան մէջ։ Մի տեղ կարդում ես մարդկային այն զոհերի մասին, որոնք յատուկ են գործարանական կեանքին, և թէ որքան վտանգաւոր է մեքենաների մօտ աշխատող բանւորների կեանքը։ Բանւոր Ռադիօնօվը իր «Երեք զոհ» ոտանաւորի մէջ բանւորական կեանքի մի ամբողջ տրագեդիան է պատկերացնում։

Կեանքի անտանելի պայմանները խորապէս ազդում են աշխատանքի ծանր բեռան տակ ճնշված բանւորի վրա, որի համար ոչ մի մխիթարական երևոյթ չը կայ. ուստի և տարօրինակ չէ համարում նրանց բանաստեղծներից մէկը՝ Ի. Ա.-ն, եթէ յուսահատված աշխատաւորը փորձէ իր դարդը գինու բաժակների մէջ խեղդելու։

«Կը խմես գինին, ուղեղդ կը թմրի, և թմրութեանդ մէջ դարդդ կը մոռացվի»,—ասում է նա։

Սակայն չը պէտք է կարծել, որ այդքան ցաւ ու տառապանք պատճառող գործարանը, որպէս այդպիսին, ատելութեան օբիեկտ է դառնում գիտակցական բանւորի աչքում։ Նա գիտէ, որ գործիքները չեն նրան ստրկացնողները, այլ հասարակական յարաբերութիւնները. գիտէ, որ հասարակական այլ կազմակերպութեան շրջանում միևնոյն գործիքները կարող էին նրան միանգամայն այլ ծառայութիւն մատուցանել։ Եւ բանւորներից մէկը իր սիրուն ոտանաւորի մէջ ուղղակի շեշտում է։ Թող մեքենան,—ասում է նա,—«կարճի մեր կեանքը, հիւանդներին, անդամալոյծներին անխղճօրէն փողոց շպրտի. թող նա այլասերի բանւոր մարդկութեան, քաղաքի ծառաստանները լցնի մուրացկաններով, մայթերը ծածկի հաշմանդամներով, նրանց մանուկ երեխաներին ու կանանց պատերի տակ թողնելով», այնուամենայնիւ «սիրում եմ քեզ, աղմկալից գործարան,—շարունակում է նա,—սիրում եմ քո մէջ թագնված ապագան... Գիտեմ, որ քո մուրճի տակ այրվում է ոչ թէ մետաղը, այլ մենք, մենք ենք այրվում, որպէսզի նորից զարմանենք ու ապագայ սերունդների համար նոր կեանք ստեղծենք»։

Ապագայ երջանիկ կեանքի մասին է երգում և գրաշարը. «Աշխատել եմ օր-գիշեր. բարեխիղճ եմ ես եղել։ Բայց թէ ինչով եմ հարուստ՝ այդ յայտնի է ամենքին։ Ուրախութիւն պատճառողը թէ՛ ինձ և թէ՛ շատերին՝ դա կեանքի վառ արշալոյսն է, որ պիտի բացվի ամենքին»։

Նկատելի է անշուշտ, որ բանւոր բանաստեղծներից շատ քչերն են ծանօթ չափական գրուածքների կանոններին, սակայն այնուամենայնիւ նրանցից շատերի ոտանաւորների մէջ մենք գտնում ենք ձևի և բովանդակութեան կատարեալ ներդաշնակութիւն։ Կլէյնբօրտի բերած նմուշներից երկուսը արդէն ապացոյց են դրան։ Նմուշներից մէկը Սամօբրնիկ բանւորին է պատկանում, միւսը՝ Մըշինսկին։ Բաւականանանք առաջինով.

Я подслушалъ кличъ призывный новой жизни кузнецовъ.
Вмѣсто пѣсни заунывной—пѣсню смѣлую борцовъ.
И въ моей каморкѣ тѣсной каждый день по вечерамъ
Расцвѣтаетъ міръ чудесный — свѣтлой жизни вольный храмъ.

Սամօբրնիկը այն գրող բանւորներից է, որոնց համար գրելը, ինչպէս ասում է Կլէյնբօրտը, մարմին և արիւն է դարձել։ Այս նմուշը ցոյց է տալիս, թէ որքան սահունութիւն ու ճկունութիւն կայ ոտանաւորի մէջ։

Բանւորական բանաստեղծութեան մէջ որոշ տեղ է բռնում նաև կինը, բանւոր կնոջ սօցիալական դրութիւնը։ Բանւորուհու վիճակը թէ գործարանում և թէ բուրժուական տներում մութ գոյներով է նկարագրվում։ Երկու դէպքումն էլ կինը ոչ միայն իբրև աշխատանքի օբիեկտ է շահագործվում, այլ և որպէս հաճոյքի առարկայ։ Եւ բանւորուհին այն «սպիտակ ստրկուհին» է, որի անհատականութիւնը շատ յաճախ թաղվում է «տէրերի» քմահաճոյքից բղխող խայտառակութիւնների մէջ։ Տնտեսական ծանր կացութիւնն է պատճառը, որ բանւորուհիներից շատերն ընկնում են փողոց. և իրանց մարմինը վաճառքի հանող կանանց 90%-ը այդպիսիներից է կազմված։ Պրօստիտուցիան ժամանակակից հասարակական կազմակերպութեան բնորոշող երևոյթներից մէկն է։

Բանաստեղծ-բանւոր Բլագօվը պատանի աղջկան «ծաղիկ» է անուանում, որին սակայն ծանր ապագայ է սպասում գործարանական շահագործման ասպարէզում։ «Բայց նրա կեանքի օրերը տխուր կը լինեն, ինչպէս գիշեր,—ասում է Բլագօվը.—չէ որ նա խեղճ բանւորի աղջիկ է։ Շատ կարճատև կը լինի նրա գեղեցկութեան փայլը. գործարանի տաժանելի աշխատանքն ու անազատ կեանքը կը խորտակի նրան։ Եւ նա տանջվելով կը սկսի թառամել, որպէս նորաբաց ծաղիկը հովտում՝ աշնանային փոթորկից և ցրտից թառամած»...

Մի ուրիշը արդէն «ընկած» բանւորուհու ներքին դրամայի մասին է գրում, շեշտելով, որ նրանցից շատերի բաժինն է այդ դրութիւնը. կեանքը նրանց վերաբերմունքի չափազանց սառն է և անտարբեր. և «կուշտ տէրերից» խաբված բանւորուհիները միշտ էլ քաղցի և զրկանքների ճիրաններում են գալարվում։

Ամուսնական-ընտանեկան կեանքը նրանց մօտիվներից մէկն է. գրողը ծիսական ամուսնութեան նշանակութիւն չէ տալիս. դա նրա համար առաջնակարգ չէ։ Կարևորը փոխադարձ համակրանքն ու զգացմունքն է։ «Ուրախութեան և հոգսի օրերը մենք իրար հետ բաժանեցինք, գրում է մէկը.—մեզ ծնողը աշխատանքով լի կեանքն է եղել, օ-

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԴՈՒՄԱ

Փետրվարի 10-ի Նիստը

Ժամը $8^1/_2$-ին քաղաքագլխի փոխանորդ վարչ. անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը բաց է անում նիստը։

Ձայնաւորների տեղերը համարեա բոլորն էլ բռնված են. ներկայ են նոյնիսկ այնպիսինները, որոնք միշտ էլ բացակայ են եղել։

Նկատվում է խռկոյն, որ վարչութեան անդամի ընտրութիւնն է միայն յիշեցրել նրանց իրանց պարտքը...

Վերնասրահում ուղղակի ասեղ ձգելու տեղ չը կար։

Առաջին հերթում՝ դուման լսում ու հաստատում է նախորդ նիստի արձանագրութիւնը։

Ապա նախագահը տեղեկացնելով դումային տ. Մ. Խատիսեանի մահը և շեշտելով հանգուցեալի գործունէութիւնը թէ՝ որպէս առաջին կին գրողի Կովկասում և թէ իբրև հասարակական գործչի որպէս Հայուհեաց Բարեգ. Ընկերութեան հիմնադրի, նախագահի ու կանանց ազատագրութեան ջերմ պաշտպանի՝ առաջարկում է յոտնկայս յարգել հանգուցեալի յիշատակը։

Դուման յոտնկայս յարգում է նոյնպէս քաղաքային Սօլօլակի դպրոցի վարիչ Ն. Փիրումեանի յիշատակը և յանձնարարում է երկուսի ընտանիքին էլ ցաւակցութիւն արտայայտել։

Այնուհետև նախագահը տալիս է մանրամասն զեկուցում պօլիտեխնիկումի յանձնաժողովի վերջին որոշումների մասին։ Այդ որոշումները զետեղված էին արդէն լրագիրներում։

Ա. Բաբօվ հարցապնդում է անում արէնդէնի սեղանի գործավար Խախանովի զեղծումների մասին։

Նախագահը և վարչութեան անդամ Մ. Ն. Աթաբէգեան բացատրում են, որ քննութիւնը դեռ ևս շարունակվում է թէ վերստուգիչ յանձնաժողովի և թէ գլխաւոր կօնտրօլի կողմից և շուտով կաւարտվի։

Օրակարգի մի քանի խնդիրները սպառելուց յետոյ, դուման դիմում է վարչութեան նոր անդամի ընտրութեան՝ իշխ. Ն. Ե. Արղութեան-Երկայնաբազուկի փոխարէն երկու տարի ժամանակով։

Թերթիկներով տրվում են թեկնածուների անուններ. Զաքար ստանում է 25 թերթիկ, Ֆիշեր՝ 21, մի-մի ձայն էլ ուրիշները։

Քուէարկութեան են դնում իրանց տուփերը Զաքար և Ֆիշեր։

Առաջինը ստանում է 37 սպիտակ և 27 սև, իսկ երկրորդը՝ այսինքն Ֆիշեր 34 սպ. և 30 սև։

Նախագահը յայտարարում է, որ օրէնքով ընտրված են երկուսն էլ, ուստի երկուսին էլ կը ներկայացնի նահանգապետին ի հաստատութիւն։

Ֆիշերը հրաժարվում է և խնդրում է իրան չը ներկայացնել։

Վերջում տաք վիճաբանութիւնների առիթ է դառնում Շիօյէվի տան կառուցման հարցը։

Վարչութիւնը ներկայացնում է դումային քաղաքային տեխնիկների, դումայական ֆինանսական մասնաժողովի և վարչութեան կարծիքները, որ անհնարին ու անձեռնտու է 4-րդ և 5-րդ յարկը կառուցանելը, և նպատակայարմար է համարում միայն երեք-յարկանին և այն էլ յատկապէս կրուժոկի համար, ուստի խնդրում են շտապեցնել։

Խունունց և մի քանիսը առարկում են այդ բանի դէմ։

Խօսում է նաև կրուժօկի ներկայացուցիչը խրատական տոնով, կապելով հարցը դումայի պատուի հետ, թողնելով մի կողմ իրաւական կողմը նոյնիսկ։

Ձայնաւորներից մի քանիսի մէջ նկատվում է վրդովմունք։

Խունունց բաւականին խիստ քննադատութեան է ենթարկում վարչութեան հայեացք վարմունքը այդ հարցում և առաջարկում լուրջ զեկուցում ներկայացնել։

Մտքերի փոխանակութիւնից ու նախագահի բացատրութիւններից յետոյ, որոշվում է յետաձգել խնդիրը և յանձնել ֆինանսական մասնաժողովին ի քննութիւն։

Նիստը փակվեց մօտ ժամը 12-ին։

Աշխատակից

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Թագաւոր Կայսեր բարեհաճ կարգադրութեամբ բժիշկ Աւգուստ Գումբերտ Կօբօսաչ ճանաչված է Թիֆլիսի աստրօունգարական հիւպատոս։

◆ Կովկ. Հայոց Բարեգործ. Ընկ. խորհուրդը որոշել է ամբողջ կազմով ներկայ լինել հանգուցեալ Մարիամ Խատիսեանի թաղմանը և ի յիշատակ նրա այսօր ճաշ տալ ընկ. ճաշարանում։

◆ «Մեղու» աշխատանքի տան վարչութիւնը որոշել է ամբողջ կազմով ներկայ լինել հանգուցեալ Մարիամ Խատիսեանի թաղման սգահանդէսին։

◆ Հայուհեաց Որբախնամ Ընկ. վարչութիւնը որոշել է ցաւակցութիւն յայտնել հանգուցեալ Մարիամ Խատիսեանի ընտանիքին և ամբողջ կազմով ներկայ լինել սգահանդէսին։

◆ Անդրկովկասի երկաթուղիների կառավարչի օգնական ինժենէր Ն. Ս. Զուրաբեանը նշանակվում է անդրբայկալեան երկաթուղիների կառավարիչ։ Նրա տեղ նշանակվում է ինժենէր Վ. Ի. Կենգէ։

◆ Քաղ. վարչութիւնը որոշել է յանձնարարել լուսանկարիչ Գրինեվիչին լուսանկարել իրան պատկանող բոլոր շէնքերը, ալբոմ կազմելու համար։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 8-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում տեղի կունենայ երեկոյթ-ներկայացում յօգուտ հայերի մէջ Օգտակար Գիտելիքներ Տարածող Ընկ.։ Կը ներկայացվեն Բրանդէսի «Հիւրը» դրաման և «Ես մեռայ» վօդեվիլը։ Այնուհետև կը լինեն մէլօդէկլամացիա և պարեր։ Ներկայացմանը մասնակցում են Հայոց Դր. Ընկեր. խմբի դերասան-դերասանուհիները։

◆ Այսօր նշանակված է քաղ. վարչութեան տնտեսական յանձնաժողովի նիստը, վարչութեան ճաշարաններին վերաբերեալ կազմած պարտադիր որոշումները քննելու համար։

◆ Այսօր, առաւօտեան ժամը 11-ին, նոր սպանդանոց կառուցանող յանձնաժողովը և քաղ. վարչութեան անդամները ուղևորվելու են Նաւթլուղ՝ սպանդանոցի նոր շէնքի վերջին աշխատանքները դիտելու։

◆ Այսօր տեղի կունենայ Մ. Բաուէրզակսի և բալէտմէյստէր Ս. Վակարէցի բենեֆիսը, որի առիթով կը ներկայացվի 1) «Հարսանիք Մալօրօսիայում», 2) Նոր բալէտային դիվէրտիսմենտ և 3) «Գիւղական պատիւ»։

◆ Մեծ պասի երկր. ու երրորդ շաբաթների ընթացքում Արքունական թատրոնում տեղի կունենան Մոսկվայի Նիկիտինի թատրոնի ռուսական օպէրէտային խմբի գաստրօլները Եմէլինովի ղեկավարութեամբ, Գրէկովի գլխաւոր բեժիսօրութեամբ և Ե. Պոտոպչինայի գլխաւորութեամբ։ Խումբը իր հետ բերում է շքեղ զգեստներ։

◆ Դիդուբէում և Նախալօվկայում երթևեկող էլեկտրաքարշ վագոնների թիւը աւելացված է։

◆ Թիֆլիսի նոր սպանդանոցի ծառայողներ են նշանակված հաշւապահ՝ Թումանեան, վերահսկիչ՝ Նասիբով, օգնական հաշւապահներ՝ Խաչատրեան, Ալլավերդեան և Գասպարեան։

◆ Քաղաքային առաջին ապաստարանում անցեալ յունվար ամսում գիշերել են 197 հ., որոնցից 2-ը կին։ Նրանք ըստ ազգութիւնների բաժանվում են հետևեալ կերպով. ռուսներ՝ 74 տղամարդիկ, հայեր՝ 72 տղ. և 2 կին, վրացիներ՝ 32 տղ., լեհեր՝ 5 տղ., գերմանացիք՝ 4 տղ., թուրքեր՝ 5 տղ., յոյներ՝ 2 տղ. և զանազան ազգութիւններից՝ 1 տղամարդ։

◆ Փետրվարի 10-ին կայացաւ Ժողովրդական Համալսարանի Ընկ. վարչութեան նոր և հին անդամների միացեալ կազմի հերթական առաջին ժողովը, որին ներկայ էր ամբողջ կազմը, երեք հոգու բացառութեամբ։ Պրեզիդիումի ընտրութիւնը յետաձգվեց հետևեալ անգամին։

◆ Հինգշաբթի, փետրվարի 13-ին քաղ. վարչութեան մէջ կը կայանայ քաղ. վարչութեան վերահսկիչ յանձնաժողովի նիստը, մասնախմբի զեկուցումը լսելու համար։

◆ Փետրվարի 14-ի առաւօտեան ժամը 11-ին, քաղաք. վարչութեան շէնքի մէջ նշանակված է 4-րդ ընտրողական մասի (V և VI քաղաքամասերի) քաղ. ընտրողների ժողովը, այդ քաղաքամասը բարեկարգելու հարցի շուրջը խօսելու համար։

◆ Շաբաթ օրը, փետրվարի 15-ին, Հասարակական ակումբում (Կ. Հ. Բար. Ընկ. դահլիճում) Ե. Զ. Գօնզալօ-Պավլիչինսկայան ռեֆերատ կը կարդայ ֆուտուրիզմի մասին։ Ռեֆերատից յետոյ տեղի կունենայ վիճաբանութիւն և գրական-երաժշտական բաժին։

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Ախթալա կայարանի մօտերքը տեղի ունեցած աւազակային թալանի մասին հետևեալ մանրամասն տեղեկութիւններն են հաղորդում։ Փետրվարի 9-ի առաւօտեան ժամը 4-ին Հաղբատ բաղէէգցից մարդատար № 16 գնացքի 2-րդ կարգի վագոնն են մտնում, ինչպէս պատմում են ականատեսները, 8 աւազակներ և սկսում են թալանել ճանապարհորդներին։ Կարսեցի մի վաճառականից խլում են 300 ռ., երևանցի մի թուրքից՝ 500 ռ., մի կնոջից՝ ոսկէ ժամացոյց իր շղթայով։ Թալանի միջոցին վագոններում տեղի է ունենում հրացանաձգութիւն, որի ժամանակ վիրաւորվում է կօնդուկտորը և սպանվում է գնդապետ Բոգոմօլով։ Իրանց գործը կատարելուց յետոյ, աւազակները Ախթալա կայարանի մօտերքը թողնում են գնացքից և անյայտանում։

◆ Ժողովրդական դպրոցների վերատեսուչը Թիֆլիսի նահանգապետին է ներկայացրել Սղնախի գաւառի Փանիան գիւղի հասարակութեան համախօսականը, Փանիանում մինիստրական միդասեան դպրոց բանալու համար։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Թագաւոր Կայսրը ամենաողորմածաբար բարեհաճեց Ալէքսանդր Նեվսկիյ շքանշան շնորհել Կիեվի զինուորական շրջանի հրամանատար գեներալ Նիկօլայ Իվանովին, որ համարվում է առաջին թեկնածու զինուորական մինիստրի պաշտօնի համար։

◆ «Н. В.»-ն տեղեակ շրջաններից հաղորդում է, որ Օգոստափառ հեղինակի «Թագաւոր հրէից» պիէսի ներկայացումը արգելվելու է ամենուրեք Ռուսաստանում։

◆ Մինիստրների խորհրդի նախկին նախագահ Կօկօվցեվը այցելելով պրօֆ. Գրիմմին թողեց իր այցետոմսը ի նշան համակրանքի պրօֆեսօրին համալսարանից արձակելու առիթով։

◆ Պետական Խորհրդի բոլոր խմբակների խորհրդակցութիւնը պրօֆ. Գրիմմին պաշտօնանկ անելը ճանաչեց ապօրինի։ Տագանցեվը զեկուցեց, որ անհրաժեշտ է բացատրել օրէնքն այն իմաստով, թէ Պետական Խորհրդի պրօֆեսօր անդամները ուրիշ տեղեր փոխադրվելիս պահում են իրանց լիազօրութիւնները Խորհրդում։ Դուրնովօն և կոմս Վիտտէն, սաստիկ զայրացած ժող. լուս. մինիստր Կասսօյի վարմունքից, գտնում են սակայն, որ պրօֆ. Գրիմմը Խորհրդից արձակվելուց յետոյ կորցնում է լիազօրութիւնները։ Խորհրդակցութիւնը անհրաժեշտ գտաւ, որ այժմեանից պէտք է փական դրվի մինիստրների կամայականութեան, որովհետև ամեն մի մինիստր իրան իրաւունք կը վերապահէ վարվել վերին պալատի անդամների հետ իր ուզածին պէս։

◆ Ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, Գօրեմիկինը կանչեց իր մօտ Կասսօյին և երկար խորհրդակցեց նրա հետ պրօֆ. Գրիմմին արձակելու առիթով։ Կասսօն այն ստորեան յուզված է ու շփոթված Պետական Խորհրդի միահամուռ բացասական վերաբերմունքից դէպի իր վարմունքը, որ որոշել է, ըստ լուրերի, յետ վերցնել պրօֆ. Գրիմմին արձակելու պաշտօնական ազդը։

◆ «Р. Вѣд.» թերթը իշխ. Տրուբեցկօյի յօդուածի համար ենթարկվեց 500 ռ. տուգանքի։ Յօդուածի մէջ խիստ դատապարտված էր Կասսօյի վարմունքը պրօֆ. Գրիմմին արձակելու վերաբերմամբ։

◆ Ծովային մինիստր Գրիգօրովիչը հրաժարվելու է այն պատճառով, որ անկարող եղաւ ձեռք բերել բրազիլիական դրէդնօուտ Ռուսաստանի համար, որ յետոյ գնեց Թիւրքիան։ Պետական Դուման հարկաւոր գումարները էր յատկացրել յիշեալ ռազմանաւը գնելու։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

◆ Երկրագործութեան դեպարտամենտի գլխաւոր կառավարչի լիազօրը որոշել է Վրաց Գիւղատնտեսական Ընկ. յատկացնել 400 ռ. խրախուսութեան համար։

◆ Ա. Ն. Իմեդաշվիլի դիմել է նահանգապետին, խնդրելով որ թոյլ տրվի իրան Թիֆլիսում վերսկսել վրացերէն «Թատրօն և կեանք» գրական-գեղարուեստական շաբաթաթերթի հրատարակութիւնը։

◆ Այսօր կը կայանայ Վրաց Գիւղատնտ. Ընկ. խորհրդի նիստը, որտեղ պիտի կատարվի խմբագրական յանձնաժողովի զեկուցումը սեփական թերթ ունենալու մասին։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Փետրվարի 10-ին Թիֆլիսի քաղաքացի Իվան Գօգիաշվիլի յայտնեց ոստիկանութեան, որ իր բացակայութեան միջոցին իր տնից գողացել են 50 ռ. դրամ։ Կասկածով ձերբակալվեց Գօգիաշվիլիի որդին, որը և խոստովանեց իր յանցանքը։

◆ Նոյն օրը Թիֆլիսի վերաբնակիչ Կօնստանտին Օսիպօվիչ Խօնսկիյ յայտնեց ոստիկանութեան, որ իր բացակայութեան միջոցին իր տնից անյայտ չարագործներ գողացել են 111 ռ. արժողութեան զանազան իրեր։

◆ Փետրվարի 9-ին, Իրակլեեվսկայա փողոցում ընկաւ մայթի վրա և յանկարծամահ եղաւ պարսկահպատակ Աբբամ Շալտա-օղլի, վաճառական։ Դիակը ուղարկված է Միքայէլեան հիւանդանոց։

◆ Նոյն օրը, Ալէքսէեվսկայա փող. № 1 տան մէջ հրդեհ առաջացաւ, որը հանգցվեց տնային միջոցներով։ Վնասը հասնում է 25 րուբլու։ Տունը ապահովագրված է։

◆ Պոնասեվիչյա փող. № 26 տանը բնակվող պաշտօնեայ Պեվենի կինը յայտնեց ոստիկանութեան, որ իր բացակայութեան միջոցին իր տնից գողացել են 629 ռ.։

◆ Փետրվարի 8-ին Իրակլեվսկայա փողոցի № 10 տանը անզգուշութիւնից հրդեհ առաջացաւ և այրվեց տան առաստաղը։ Վնասը հասնում է 100 րուբլու։ Տունը ապահովագրված է։

◆ Նոյն օրը Գօնչարնայա փողոցի № 22 տանը ապրող Կիեվի նահանգի բնակչուհի Մարիա Ստեպանօվա Պլիսօվա ինքնասպան լինելու նպատակով խմում է նաշատիրի սպիրտ։ Նա տարվեց Արամեանի հիւանդանոցը։

◆ Փետրվարի 7-ին պարսկահպատակ Շակիր-Մահմէդ Կուլի-օղլի կամենալով պօստով 100 ռ. փոխադրել իր հայրենիք, փողը թողնում է մի սեղանի վրա. փոխադրական բլանկ գնելու միջոցին 100 րուբլին անյայտանում է։

◆ Փետրվարի 6-ին յանկարծամահ եղաւ Կարս քաղաքի բնակիչ Գրիգոր Յարութիւնեան Մկրտչեանց։ Նրա դիակը ուղարկվեց Միքայէլեան հիւանդանոց։

◆ Ձերբակալվեց թիֆլիսեցի Գէորգ Բագրատեան Զաքարեանց, որ մեղադրվում է Բագւում գողութիւն գործելու մէջ։ Ցիշեալ Զաքարեանցը ուղարկվեց Բագւի խուզարկու ոստիկանութեան կառավարչի մօտ։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳԻՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Հայկական Թատրոն

(Հանդիսաւոր ներկայացում. — «Սալոմէ» Ուայլդի, «Մակբէթ» Շէքսպիրի, «Դիւթող հնչիւններ» Գինցի, Զաւեչա)։

«Որքան գեղեցիկ է այսօր արքայադուստր Սալոմէն» — այս խօսքերով է սկսվում Ուայլդի դրաման։ Այո, գեղեցիկ է, բիւր անգամ գեղեցիկ, այդ չքնաղ Սալոմէն, որ երբեք չէր սիրել, և յանկարծ սիրեց Յիօքանանին ու կամեցաւ համբուրել նրա բերանը։

Սալոմէն — այդ մաքուր, անարատ կոյսը, որ իր շրջապատողների սիրոյ, կրքի և ցանկութեան առարկայ էր դարձած, Սալոմէն, որին այնքան սիրում էր երիտասարդ Սիրիացին, Սալոմէն, որ հրապուրել էր նոյն իսկ իր անհարազատ հօր՝ չորրորդապետ Հերովդէսի սիրտը և ցանկութեամբ ու տոփանքով լցրել նրան, — ինքը այդ Սալոմէն ոչ ոքի երբեք չէր սիրել։ Եւ ահա սիրեց։ Սիրեց Հերովդէսի մօտ բանտարկված Յիօքանան մարգարէին — Յովհաննէս Մկրտչին։

Օ՛, ինչպէս սիրեց այդ հեթանոս աղջիկը անապատից եկած մարգարէին։ Նա սիրեց մարգարէի մարմինը, որովհետև ոչինչ չը կար աշխարհիս երեսին աւելի սպիտակ, քան այդ մարմինը, որ նման էր փղոսկրեայ աշտարակի։ Սալոմէն սիրեց մարգարէի մազերը, որովհետև նրանցից աւելի սև բան չը կար աշխարհիս երեսին։ Սալոմէն սիրեց նաև Յիօքանանի բերանը, որի կարմրութեան հետ չէր կարող մրցել ոչ մի կարմիր բան, — սիրեց և ցանկացաւ համբուրել այդ բերանը, Յիօքանանի բերանը։ Բայց մերժեց արքայադստեր սէրը անողորմ մարգարէն։ Սակայն կարծր էր միթէ կանգնեցնել գեղեցիկ Սալոմէին Յիօքանանի յանդիմանութիւնը։ Երիտասարդ Սիրիացին, որ այնքան սիրում էր Սալոմէին, ինքնասպանութիւն գործեց արքայադստեր աչքերի առջև, և Սալոմէն նոյնիսկ չը ցնցվեց այդ բանից, նոյնիսկ չը դարձրեց իր աչքերը, որ սևեռված էին Յիօքանանին։

«Տուր համբուրեմ քո բերանը, Յիօքանան» — այդ անեղ ճչի, այդ անզուսպ ցանկութեան մէջ կենտրոնացել էր այն վայրկեանին արքայադուստր Սալոմէն իր ամբողջ էութեամբ։

Եւ երբ որ Հերովդէս չորրորդապետը ցանկացաւ տեսնել Սալոմէի պարը և փոխարէնը խոստացաւ տալ նրան այն ամենը, ինչ որ կը պահանջէ իրանից Սալոմէն, թէկուզ թագաւորութեան կէսը, — արքայադստեր գլխում ծագեց մի ահաւոր միտք։ Պարեց Սալոմէն Հերովդէսի համար և պահանջեց հատուցումը։ «Տուր ինձ Յիօքանանի գլուխը», — այս էր արքայադստեր պահանջը։ Շփոթվեց Հերովդէս, սոսկաց այդ սարսափելի պահանջից. նա պատրաստ է յետ վերցնել իր խոստումը, սակայն այդ անկարելի է. չէ՞ որ թագաւոր է։ «Թագաւորները երբէք չը պէտք է խոստանան, որովհետև եթէ նրանք չեն կատարում իրանց խոստումը՝ դա սարսափելի է, իսկ եթէ կատարում են՝ դա աւելի ևս սարսափելի է»։ Հերովդէսը աղերսում է Սալոմէին յետ կանգնել իր զարհուրելի պահանջից և խնդրել մի այլ բան, ինչոր կամենայ, միայն ոչ այդ մէկը, մարգարէի գլուխը։ Սակայն յամառ է Սալոմէն, նա իր ուզածն է պահանջում։ Հերովդէսը մի առ մի թւում է իր բոլոր գանձերը, — այդպիսի գանձեր ինքը Կեսարը չունի, — և պատրաստ է իր բոլոր գանձերը տալ Սալոմէին։ Նա նոյնիսկ կը տայ նրան քահանայապետի պատմուճանը, նոյնիսկ սրբութիւն-սրբոցի ծածկոցը։ Սալոմէն պահանջում է իր ուզածը. բացի մարգարէի գլխից, նա ոչ մի բան չի ցանկանում. և ուժասպառ Հերովդէսը հրամայում է տալ Սալոմէին մարգարէի գլուխը։

Եւ կատարվում է ոճիրը։ Արծաթեայ սկաւառակի վրա մատուցանում են Սալոմէին Յիօքանանի գլուխը։ Այժմ Սալոմէն կարող է իրագործել իր ցանկութիւնը — համբուրել Յիօքանանի կարմիր բերանը, ծծել նրա բերանի կարմիր հիւթը։ Համբուրում է։ Սարսափահար Հերովդէսը հրամայում է սպանել Սալոմէին։ Զինուորները կատարում են չորրորդապետի հրամանը, նրանք իրանց վահաններով ջախջախում են արքայադստեր մարմինը։ Եւ այսպէս մեռնում է արքայադուստր Սալոմէն, այն վերջին հեթանոս աղջիկը, որ սիրեց նոր կեանքի, նոր դաւանութեան, նոր աշխարհի մարգարէին։ Սակայն ինչ է նրա համար այդ մահը։ Չէ՞ որ «սիրոյ խորհուրդը աւելի ուժեղ է, քան մահվան խորհուրդը»։ Չէ՞ որ նա համբուրեց Յիօքանանի բերանը։

Այսպէս է Օսկար Ուայլդի «Սալոմէն»։

Լեւոն Քալանթար

(Վերջը միւս անգամ)

Օպէրա

Տաղանդաւոր երգչուհի Մ. Ալէշկօն իր բենեֆիսի առիթով ընտրել էր Լէօնկօվալլօյի «Զազա» օպէրան երկուշաբթի, փետրվարի 10-ին, Արքունական թատրոնում։

Ալէշկօն վերջին երկու տարում, մէկէն ցոյց տալով Պալիևի օպէրային խմբում իր բնածին տաղանդը իբրև արտիստուհի այս բառիս իսկական ու ընդարձակ մտքով, իրաւամբ դարձաւ Թիֆլիսի երաժշտասէր հասարակութեան սիրելի և առաջնակարգ կանացի ույժերից եթէ ոչ առաջինը, գոնէ մէկը օպէրային գերդաստանի անդամների մէջ։

Նա իր թովիչ, առողջ դրամատիկական սօպրանօյի հետ միացրել էր և անբռնազբօսիկ, ներդաշնակ խաղ։

Զազայի դերը Ալէշկօյի արմատական դերերից է և իր հոգեբանական նրբութեամբ հնարաւորութիւն է տալիս արտիստուհուն ընդարձակ չափով արտայայտվել։

Այդ գիշեր տաղանդաւոր դերասանուհին դարձաւ թատրոնը լցրած հասարակութեան խանդավառ օվացիայի առարկայ, ստանալով բուռն ու անվերջ ծափահարութեան հետ նաև բազմաթիւ ծաղկէ ու դափնեայ պսակներ, ինչպէս և թանգարժէք ընծաներ։

Բենեֆիցիանտուհու արժանաւոր խաղընկեր հանդիսացաւ Բօբրօվ Կասկարի դերում. Լազարէվի (Դիւֆրէն) խաղի մէջ նըկատվում էր մի տեսակ սառնութիւն։

Իվ. Պալիևը օրվայ պատշաճ ղեկավարեց օրկէստրը իր շնորհալի փայտիկով։

Ե.

ՄԱՄՈՒԼ

Վերջին ժամանակները բիւրօկրատները մամուլի դէմ աւելի և աւելի սաստկանում են։ Մեր հայերիս մէջ մամուլի շիտակ, անաչառ օրգանները և հրապարակախօսները բացի ադմինիստրական բիւրօկրատներից արժանանում են հալածանքների, հայհոյանքների և նրանց կողմից, որոնց գործերը մերկացրել և մտրակել է մամուլը։ Ռուսների մէջ մամուլը հալածանքի ենթարկվում է գլխաւորաբար ադմինիստրացիայի կողմից։ Այդ առիթով «Рус. Вѣд.» թերթը գրում է.

Վերջին օրերս «Рус. Вѣд.»-ի գլխին թափվում են ադմինիստրական պատիժներ. տուգանքները փոխարինվում են թերթի գրաւումով և տեղական ադմինիստրացիայի պարտադիր որոշումները խախտելու մեղադրանքով։ Այդ առիթով

տար աշխարհում մեր որբութիւնը. և տայ Աստուած, որ առանց բաժանվելու իրարից՝ ապրենք միասին մինչև սառը գերեզման»։

Ձգտումն դէպի գիտութեան աղբիւրները, երևոյթները և իրականութեան էութիւնը ըմբռնելու տենչը, ըստ երևոյթին, մեծ է բանուոր բանաստեղծի սրտում։ Նա սկսում է հասկանալ իր կուլտուրական միսսիայի մեծութիւնը։

«Աշխատանքից յետոյ» վերնագիրը կրող ոտանաւորի մէջ Սամօբըտնիկը տալիս է այն պատկերը, թէ ինչպէս բանուորը երեկոյեան հացը ուտելուց յետոյ դիմում է գրքերին ու, խորասուզվելով նրանց մէջ, պատկերների մի շարք ստեղծում իր երևակայութեամբ. «Ազատ երկիրներում ապրող մարդկանց կեանքը, նրանց իրաւունքները, օրէնքները և ձգտումները... և խառցած շարքերով անցնում են ընդհանուր և դաժան կեանքի բաժին ունեցողները իրանց մարտիկների հետ միասին...»։

Մի այլ բանուորի՝ Դօզօրօվի ոտանաւորի մէջ մենք ուղղակի բանաստեղծական տրամադրութիւն ենք գտնում, և միևնոյն ժամանակ «Մտքին» ձօնված մի օրհներգ, ինչպէս նկատում է Կլէյնբօրտը. «Թափահարիր թևերդ երկրի վրա, հպարտ դրօշով սլացիր և անհանգիստ եթերային աղմուկով երկիւղալի բարձունքները սուզվիր. այնտեղ, տեսիլների այն կողմը, երաժշտութեան ու ցնորքի օրհներգների մէջ ցնծութիւնն ու հանճարն է թևաւորվում, գեղեցկութեան թափով տոչորելով։ Թափահարիր թևերդ և աստղային բարձունքներում բաց մեզ նոր տաճար, նոր խորան, քանդակիր նոր պատգամներ, ոգևորվի՛ր, խօսի՛ր...»։

Եւ այսպէս, որքան աւելի խորասուզվես աշխատանքի բովից բղխող այս բանաստեղծութեան մէջ, այնքան աւելի կը համոզվես, որ նրա գլխաւոր մօտիվը ապագայի տարրն է, ապագայի հետ կապված ձգտումները, տենչերը, ակնկալութիւնները։ Իբրաքանչիւրը այդ կարգի բանաստեղծներից ծանր, հեղձուցիչ իրականութեան մէջ անգամ իր հայեացքը բևեռում է դէպի հեռաւոր ապագան. այնքան առողջ, կենսունակ են նրա զգացմունքները, պարզ և հետևողական մտորումները, որ նա չէ լքվում, չէ յուսահատվում, չէ ընկնում յոռետես մտքերի մէջ։ Ընդհակառակը, իր հեղձուցիչ կեանքի պայմաններում նա ծայրայեղօրէն օպտիմիստ է, լաւատես։ Պատճառները անշուշտ հասարակական են և միանգամայն հասկանալի։ Ամենից առաջ՝ նա ինդիվիդուալիստ չէ. մեր ժամանակակից մօդեռնիստների պէս իր անձը «տիեզերքի առանցքը» չէ համարում և ոչ էլ մարդկութիւնը իր քմահաճոյքների օբիեկտը։ Ընդհակառակը, նա իրան մի խոշոր կօլլեկտիվի անհրաժեշտ մասնիկն է համարում և իր կեանքն ու պայքարն ապագայ սերունդների հետ է շաղկապում։ Եթէ նրա ներկան մռայլ է, իր հայեացքը նա ապագայի վրա է սևեռում, և եթէ նա այսօր տանջվում, տառապում է, ապա նա ընդունակ է տեսնելու տառապանքի խորքում թաքնված այն կեանքի տարրերը, որոնք յետագայ սերունդներին երջանիկ և ազատ պայմաններ են բերելու։

Եւ այսպէս՝ աշխատաւոր տարրերի գրական ասպարէզում ինքնուրոյն կերպով հանդէս գալը աննշան երևոյթ չը պիտի համարել գրական տեսակէտից։ Հասարակական այն խոշոր զանգուածը, որի հետ կապված է գրական այս նոր տարրը, նոր է թևակոխում կուլտուրական-պատմական արենայի մէջ։

Եւ ինչպէս երէկվայ ազնուական-ֆէօդալական բանաստեղծութեանը յաջորդեց նրան յաղթանակող այսօրվայ բուրժուականը, այնպէս էլ ժամանակակից հիւանդոտ, թուլամորթ, յոռետես մօդեռնիզմին պիտի յաջորդի ազատ աշխատանքի և ազատ կեանքի վաղվայ բանաստեղծութիւնը։

Սուրխաթեան

խմբագրութիւնը պարտք է համարում մի քանի բացատրութիւններ տալ ընթերցողներին։

Մենք պնդում ենք և, եթէ պահանջվի, իր ժամանակին հարկ եղած տեղը կապացուցենք, որ այն յօդուածներում, որոնք պատիժների են ենթարկել թերթին, չը կայ պարտադիր որոշումների խախտում, առաւել ևս օրէնքի։ Այդ բանը մեր ընթերցողներին ցոյց տալու հարկ չը կայ։ Եթէ «խմբագրութիւնից անկախ հանգամանքների պատճառով», նրանց չեն հասել մեր յօդուածները, նրանք մեր խօսքին էլ կը հաւատան, որ մենք գոյութիւն ունեցող պետական կարգերը դատափետելու ոչ մտքի չենք կոչել և «առաջուց յայտնի սուտ տեղեկութիւնների» տարածմանը չենք դիմել։ Այս սիւնակները ոչ մի ժամանակ չեն ցեխոտվել և երբեք էլ չեն ցեխոտվելու առաջուց յայտնի ստերով։ Այսպիսի մեղադրանք մեր հասցէին,—մենք հաւատացած ենք,—արհամարհանքով կը հերքեն մեր բոլոր ընթերցողները։ Միւս կողմից ենթադրում ենք, որ ողջ գրագէտ Ռուսաստանին բաւականին յայտնի է, որ «Р. Вѣд.» թերթը իր երկարամեայ հրապարակախօսական գործունէութեան մէջ,—լինի այդ վատ թէ լաւ,—կարմիր թելի նման անց է կացնում իրաւունքի և օրէնքի յաղթութեան կոչը։

Իրաւունքի և օրէնքի պաշտպանութեան համար մեր ձայնը նորից-նոր բարձրացնելու առիթներ ռուսական կեանքը, դըժբաղդաբար, խիստ շատ է տալիս, և մի նոր առիթ հանդիսանում են այն պատիժները, որոնց այժմ ենթարկվեց մեր լրագիրը։ Կանգ առնենք միայն մի փայլուն օրինակի վրա։ Մեր յօդուածներից մէկը, որ այս անգամ ադմինիստրացիայի անբաւականութիւնն է յարուցել, եղել է «Увольненіе проф. Д. Д. Гримма» յօդուածը, որ զետեղված էր № 27-ում, և որը թերթին երկու պատժի ենթարկել տուեց,—500 ռուբլի տուգանքի, իսկ մի օր յետոյ, գոյութիւն ունեցող մամուլի կանոնադրութեան հիման վրա, թերթի համարը գրաւվեց և դատ է յարուցվում մեղադրական 3-րդ կէտի 1034[1] յօդուածի համաձայն։ Ինչով կարելի է արդարացնել այս երկու վարձատրութիւնը միևնոյն յօդուածի համար։ Պատասխանը պարզ է. ոչնչով, որովհետև օրէնքի և արդարութեան տարրական պահանջը կայանում է նրանում, որ մի մեղքի համար երկու անգամ չեն մեղադրում։ Բայց ինչով կարող է արդարանալ այդ երկու պատիժներից իւրաքանչիւրը առանձին։ Մամուլի գործերի վերաբերեալ կոմիտէտը «առաջուց յայտնի սուտ լուրերի» տարածման յօդուածում գտաւ յարուցված թշնամանք դէպի բարձրաստիճան անձը, իսկ քաղաքապետը՝ յարուցված թշնամութիւն դէպի կառավարութիւնը։ Բայց կարիք չը կայ դիմելու յօդուածի տեկստին, որպէսզի մեր զարմանքը արտայայտենք այդ երկու մեղադրանքի առիթով։ Պրոֆ. Դ. Դ. Գրիմմի հեռացման մասին այժմ խօսում է ողջ մամուլը՝ առանց ուղղութիւնների խտրութեան, և ամբողջ հասարակութիւնը վարից մինչև վեր։ Ոչ միայն «առաջուց յայտնի սուտ», այլ և հասարակ սխալ տեղեկութիւններ յօդուածում չը կայ և չէր կարող լինել։ Փաստն ինքը իր ամենայն մանրամասնութեամբ այն աստիճան շուտ յայտնի եղաւ հասարակութեան և մամուլին, որ մտացածին բան չը կար այդ լուրը հաղորդելու մէջ, որպէսզի մեղանչէինք ճշմարտութեան հանդէպ։ Մեղադրանքի միւս մասը նոյնպէս հիմնաւորված չէ որևէ լուրջ բանի վրա։ Կարդացէք բոլոր թերթերում եղած՝ պրոֆ. Գրիմմի հեռացման մասին տպված այնպիսի մարդկանց կարծիքները, ինչպէս են Պետական Խորհրդի անդամները, և դուք կը տեսնէք, որ լուսաւորութեան մինիստրի գործադրած այդ միջոցի մասին եղած յօդուածների համար որևէ մէկին մեղադրելու ամենաչնչին հարկ չը կար։ Այդպէս, մեղադրանքից էլ ոչինչ չի մնում—ոչ սուտ լուրեր, ոչ թշնամանքի յարուցում,—ոչինչ, բացի փաստը արձանագրելուց և նրան այնպիսի գնահատութիւն տալուց, որը չեն հրաժարվի բաժանել այն մարդիկ, որոնք հեռու են մեր բանակից։ Սակայն պատիժների փաստը,—ոչ թէ մէկ, այլ երկու,—առջևներս է, էլ ինչպէս այս դէպքում չը յիշել օրէնքի և օրինականութեան մասին։

Բայց, գուցէ, այսպիսի փաստեր յայտնելը և բացատրելը մեր ժամանակներում անպատիժ չի կարելի։ Թող այդպէս լինի։ Սակայն մեզ այդ չի կանգնեցնի։ Մեր պարտականութիւնը մենք կը կատարենք մինչև վերջը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 10 փետրվարի

Մեծապատիւ պ. ըոն Ատրպետ

Մեր ընդհանուր գործի առիթով (ապրանքների պահեստներ) ձեր և իմ մէջ թիւրիմացութիւններ է ծագել, որի պատճառով տուժում է թէ գործը, թէ ես և թէ քոյրս։

Արդ, այդ մասին դուք շատ շատերին գանգատվել էք և միաժամանակ անտանելի պատմութիւններ հնարել իմ վերաբերեալ։

Որպէսզի առ միշտ վերջ տրվի այդ «անէկօտներին» ես ձեզ քանիցս խնդրել եմ մեր գործը յանձնել ընկերական միջնորդ դատարանի հասարակական գործիչներից կազմված։

Նոյն այդ առաջարկը իմ կողմից նամակով ուղարկված է ձեզ և մի երրորդ անձնաւորութեան միջոցով։

Որովհետև ես այդ պատճառով սարսափելի դրութեան եմ հասել—իսկ ձեզանից պատասխան չեմ ստանում, արդ, պարոն Ատրպետ, վերջին անգամ խնդրում եմ ձեզ մեր միջև տեղի ունեցած թիւրիմացութիւններին վերջ տալու նպատակով ընդունել բոլոր ինտելիգենտ անձանց կողմից ընդունված միջնորդ դատարանի հրաւէրս։

Աստ. Երիցեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՐԱՆՍԻԱ

◆ Ֆրանսիական «Բանւորական կուսակցութիւնը». — Մենք արդէն հաղորդել էինք, որ ֆրանսիական սօցիալիստական կուսակցութեան մէջ ծագած տարաձայնութիւնները սպառնում են այդ կուսակցութեան ամբողջութեանը։ Ամիէնում տեղի ունեցած սօցիալիստական կօնգրէսից առաջ մեծ պայքար առաջացաւ այդ կուսակցութեան մի քանի խմբակների, գլխաւորապէս «գեդիստների» և «ժօրեսիստների» միջև։

Ինչպէս յայտնի է, վերջինները կողմնակից էին ընտրողական համաձայնութեան գալ արմատականների հետ, իսկ այդ բանին հակառակ էին միւս խմբակները։ Ցայտնի է, որ կօնգրէսը ընդունեց հետևեալ բանաձևը։ Համաձայնութիւն կայացնել արմատականների և անկախ սօցիալիստների հետ երկրորդ քուէարկութեան շրջանում։ Աջակցել այն բուրժուա թեկնածուներին, որոնք դէմ կը լինեն 3-ամեայ զինուորական ծառայութեան, պատերազմի, շովինիզմի և միլիտարիստների ու կղերականների կօալիցիայի։ Մեծամասնութիւնը ընդունեց կօնգրէսի այդ բանաձևը, բայց Ալլեմանը իր կողմնակիցներով դժգոհ մնաց կօնգրէսի որոշումից։ Այժմ Ալլեմանը իր խմբի հետ թողել է սօցիալիստական կուսակցութիւնը և ստեղծել նորը՝ «բանւորական կուսակցութիւն»։ Խումբը հրատարակել է մի այսպիսի մանիֆէստ։

«Սօցիալիզմը շահագործող բուրժուազիայի գաւակների աղէտաբեր ազդեցութեան ներքոյ, սօցիալիստական կուսակցութիւնը դարձել է ընտրողական ու պարլամենտական ախորժակների մի լայնածաւալ սինդիկատ, մի տեսլի օլիգարխիա, որը կուսակցութեանը մօտ մարդկանց հետ գործ է ածում այն ձևերը, ինչ որ մի բուրժուա կառավարութիւն։ Դա գլխաւոր շտաբի դիկտատուրան է, որը ուզում է իշխել մարտիկների վրա։

«Սօցիալիստական կուսակցութիւնը հասել է այն աստիճանների, որ գաղտնի ու կասկածելի աշխատակցութիւն է հաստատել բուրժուազիայի մի քաղաքական ֆրակցիայի հետ։ Այն միութիւնը, որ պատրաստվում է մօտակայ ընտրութիւնների համար, պէտք է ընդունել որպէս ամստերդամեան կօնգրէսի որոշումների և կուսակցական ստատուտների մի անթոյլատրելի խախտում։ Մենք չենք ցանկանում մասնակցել մի այդպիսի բարոյական սնանկութեան։

«Մենք բարձրացնում ենք «Ինտերնացիոնալի» կարմիր դրօշակը, խզում-քանդում ենք կուսակցութեան հետ մեր կապերը և նրա աւերակների վրա ստեղծում իսկական սօցիալիստական կուսակցութիւն, բանւորական կուսակցութիւնը»։

28 գաւառական սօցիալիստական կազմակերպութիւններ ցանկութիւն են յայտնել միանալ այդ նոր կուսակցութեանը։

◆ Պուանկարէն ժուրնալիստների բանկէտում.—Ֆրանսիական հասարակապետութեան նախագահ Պուանկարէն մասնակցութիւն ունեցաւ ժուրնալիստների միութեան տարեկան ճաշկերոյթին, որտեղ նա միութեան նախագահի բաժակաճառին պատասխանելով, ասաց, որ ինքը պատիւ է ունեցել երեսուն տարի այդ միութեան անդամը լինելու և որ խիստ ցաւում է այն մասին, որ իր բժիշկը թոյլ չէ տալիս այժմ լրագիրներում գրելու։ «Որպէս նախկին ժուրնալիստ,—աւելացրեց նա,—որ երկար տարիներ նստել է խմբագրական սեղանի մօտ, ինձ մինչև այժմ իմ նախկին գործը ձգում է դէպի իրան։ Երբեմն մամուլը ինձ թւում է մի ինչ-որ հեռաւոր արքայադուստր, որ ողջոյնով դիմաւորել է ինձ իմ երիտասարդութեան օրերին, իսկ այժմ իր դռները փակել է իմ առջև։ Կամ թէ թւում է մի գեղեցիկ աշխարհ, որտեղ ես անց եմ կացրել իմ լաւ տարիները, և որը այժմ, աւաղ, ինձ անմատչելի է։ Ես երբեմն թախծում եմ լրագրի սիւնակների մասին, և մասնաւորապէս նախանձում եմ ձեզ, պարոնայք, նրա համար, որ դուք հնարաւորութիւն ունէք ազատ արտայայտվելու և երբեմն ձեր համոզմունքները եռանդով պաշտպանելու։ Եւ երբ ձեր մի որևէ յօդուածում հանդիպում եմ իմ հասցէին ուղղված յանդիմանութիւնների, այնպէս ուզում եմ գրիչ վերցնել և պատասխանել ինձ մեղադրողներին՝ լրագրային բանակռուի բոլոր կանոններով։ Եօթը տարուց յետոյ, երբ ես կազատվեմ իմ ներկայ պարտականութիւններից, ես ուրախ և բաղդաւոր կը լինեմ ձեր շարքերը վերադառնալու, պարոնայք»։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Փետրվ. 12-ին (ն. տ.) Ֆրանսիական Ակադեմիան 35 րօպէում ընտրեց երեք նոր անդամներ—մի դրամատուրգ, մի փիլիսոփայ և մի պատմաբան։ Դրանք են Ալֆրեդ Կապիւս, Անրի Բէրգսօն, Պիէր դը լա Գորս։ Ժիւլ Կլարետիի մահից յետոյ, Ակադէմիան ունէր 36 անդամ, ուրեմն այժմ անմահների թիւն է 39։ Ցայտնի քաղաքական գործիչ և սօցիօլօգ Լէօն Բուրժուան սևացել է քուէարկութեան ժամանակ։

◆ Ցունաստանը 350 միլիոնի փոխառութիւն է կնքում Ֆրանսիայում, ապահովելով Սալոնիկ և Կավալա նաւահանգիստների մաքսային եկամուտներով։ Բացի դրանից՝ յունաց կառավարութիւնը պարտաւորվում է ֆրանսիական արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններին պատուիրել՝ զանազան պիտոյքներ մատակարարել զօրքի, նաւատորմի և երկաթուղիների համար։

◆ Իտալիան կառուցանում է չորս գերդրէդնօուտ ևս։

◆ Նիւ-Եօրկում հրդեհը լափեց միլիօնատէր Վանդէրբիլդի կնոջ հոյակապ ապարանքը. վնասը հաշւարվում է 5 միլիօն ֆրանկ։

◆ Գերմանիայի պահանջով Բ. Դուռը որոշեց հրաւիրել երկու գերմանացի խորհրդատու ժող. լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ և մէկին՝ հողային բանկի վարչութեան մէջ։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ
ԹԻՖԼԻՍԻ ՃԻՒՂԸ
Արժեթղթերի կուրսերը
11 փետրվարի

I կ. ներք. փոխ. խ. տոմս.	499 ր. — կ.
II » » »	434 ր. — կ.
III Ազնւակ. բանկ. »	367 ր. — կ.
4% Պետական ռենտա	92 ր. 87½ կ.
5% Արտաք. փոխառ. 1906 թ.	102 ր. 50 կ.
5% Ներքին » 1905 »	
I հրատ.	103 ր. 50 կ.
5% » » II հրատ.	103 ր. 50 կ.
5% Պետ. Ազնւ. բանկ. գր. թ.	100 ր. — կ.
4½ » » » »	90 ր. 25 կ.
4% » » » »	88 ր. 50 կ.
3½% » » » »	82 ր. 25 կ.
5% Թիֆլ. հող. բան. վկ.	99 ր. 87½ կ.
4½% » » » »	90 ր. 62½ կ.
4% » » » »	89 ր. 37½ կ.
5% Արտաք. փոխառ. 1908 թ.	105 ր. — կ.

Օտարերկրեայ դրամների կուրսը

Լոնդոն 10 ֆ. ստեր.	94 ր. 67 կ.
Բեռլին 100 մարկ	46 ր. 29 կ.
Պարիզ 100 ֆրանկ	37 ր. 59 կ.
Թաւրիզ 10 ղրան	1 ր. 70 կ.
Կ. Պօլիս 1 լիրա	8 ր. 65 կ.

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՓՈԽԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում, Բէբուտօվսկայա փող. № 38.
Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.։ Էլեքտրօտերապիա։ Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։
Տէլէֆօն № 388.
(ա. օ.) 112. 100—3

ԲԺՇԿՈՒՀԻ (ԲԺՇԿԱՊԵՏ)
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան. առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմինօնօվսկայա փող., № 18 (Վօրօնցովի արձանի մօտ)։ Բժշկի բնակարան Սեմինօնօվսկայա, № 16.
(չ.ու.կ.) 804. 100—53

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, (Երլիխի 606 և 914-ով) միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։
Ընդուն.- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լուծիլուր (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.։
Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փող.), տէլէֆօն 11—75.
(չ. կ.) 785. 100—48

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(В. 54178) 39—28

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս.-ի նոր գրքոյկ
ԿԵՑՑԷ—ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԳԻՆՆ Է 3 ԿՈՊ.
Դիմել Թիֆլ. գրախանութներին։
(օ. մ.) 137. 4—1

Փականա-մեխանիկ.
ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
ՉԱՅՐՎՈՂ ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԻ
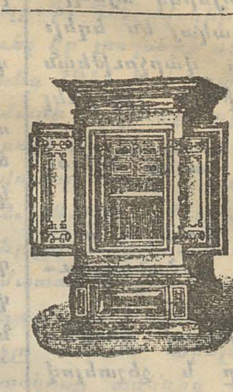
ՎԵՐՆԵՐ ՊՖԷՅԼ
Վօկզալնայա փ. № 3.
(օ. մ.) 100. 100—3

Թիֆլիսի ԶՐԿԻՆԵԱՆՑ եկեղեցումն փութով հարկաւոր է, ինձ համար, մի հմուտ և ձայնեղ
ՏԻՐԱՑՈՒ
ամսական 15 ր. ռոճիկով և ժողովրդական լաւ հասոյթով։ (Մի շաբաթվայ փորձով)։
Գրիգորիս ա.-ք. Երզնկեանց
124. 2—2

ՆՐԱՆՑ, ՈՐՈՆՔ ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ ԵՆ ՅԱՐՄԱՐ ԵՒ ԷԺԱՆ ԳՆԱԼ
ԱՄԵՐԻԿԱ,
խորհուրդ ենք տալիս գնալ ՀԱՄԲՈՒՐԳ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԳԾԻ շոգենաւերով։ Իւրաքանչիւր անձն, ով դիմում է մեզ, ձրիաբար ստանում է մանրամասն տեղեկութիւններ գլխաւոր գործակալութիւնից՝ С. Вольффъ мл. ГАМБУРГЪ, Германія. S. Wolff jr. HAMBURG. Glockengiesserwall 13.
(չ. շ.) P. S. Խնդրում ենք գրել մեզ ռուսերէն։ 106. 25—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ
հրաւիրում է ցանկացողներին ստանձնել 1) քաղաքային նոր սպանդանոցի անասունների համար կեր (խոտ, յարդ, եգիպտացորեն և այլն) ծախելու և 2) գնելու և ծախելու նոյն սպանդանոցի ֆրէյբանկում գտնվող հնացած միսը, որը կը տրվի ֆունտը 5 կոպէկով։
Մանրամասնութիւնները կարելի է իմանալ հին սպանդանոցի գրասենեակում։ Ցանկացողները յայտարարութիւնները կարող են ներկայացնել նոյն տեղը կամ թէ Քաղաքային Ուպրավային փետրվարի 12-ին։
120. 2—2

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ (ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ) ԵՒ ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐԸ
ՅՈՎՀ. ԶԱՔ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ
փոխադրվեցին աւելի յարմար և ընդարձակ նոր բնակարան՝ Միխայլովսկի պր. վրա, տուն Ծավճավաձէի № 36. Պարապմունքները կսկսւում՝ I գրուպպայի հետ—ցեր. ժամը 3-ից, II գրուպպայի հետ—երեկ. 7-ից։ Հրատարակված են դասագրքեր հաշւապահութիւն սովորելու համար։
118. 10—2

12 кн. съ безплатнымъ приложеніемъ „Современная Россія".

ПРОДОЛЖАЕТСЯ ПОДПИСКА на 1914 г.
(2-й годъ изданія)
На ежемѣсячн. литературн. научный и политическій ЖУРНАЛЪ

4 руб. ВЪ ГОДЪ.

„Сѣверныя Записки"

Журналъ «Сѣверныя Записки» отражаетъ и освѣщаетъ культурныя и политическія явленія, волнующія современную демократію, отстаивая тѣ теченія въ области мысли и жизни, которыя несутъ въ себѣ высшія культурныя цѣнности и начала свободнаго развитія общественности.

Удѣляя главное вниманіе интересамъ нашей страны и своеобразнымъ особенностямъ переживаемаго ею момента, редакція «Сѣв. Зап.», кромѣ 12 книгъ журнала, дастъ своимъ ГОДОВЫМЪ и ПОЛУГОДОВЫМЪ ПОДПИСЧИКАМЪ
БЕЗПЛАТНОЕ ПРИЛОЖЕНІЕ:
„Современная Россія".

«Современная Россія» составитъ книгу изъ оригинальныхъ, специально написанныхъ для этого изданія статей, размѣромъ свыше 350 стр. (болѣе 20 печ. листовъ). Въ отдѣльной продажѣ книга будетъ стоить 2 р. 25 к.

Въ «Современной Россіи» примутъ участіе: проф. М. М. Ковалевскій, проф. М. И. Туганъ-Барановскій, Бор. Черненковъ, Н. Огановскій, С. Мстиславскій, проф. Д. Н. Овсянико-Куликовскій, І. М. Бикерманъ, П. И. Бирюковъ, Н. Я. Быховскій, М. А. Брагинскій, И. К. Брусиловскій, В. В. Водовозовъ, В. Г. Каратыгинъ, Өеодоръ Степпунъ, Б. Яковенко, Г. А. Ландау, Я. Л. Сакеръ и др.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:
съ пересылкой и приложеніемъ на годъ 4 р.; на 6 мѣс.—2 р. 50 к. Безъ приложенія на 3 мѣс. 1 р. 25 к., на 1 м. 40 к. Въ отдѣльной продажѣ номеръ 50 к. Заграницу на годъ 6 р. 50 к.

Подписка принимается: въ конторѣ журнала С.-Петербургъ, Загородный пр., 21. Телефонъ 569-49, во всѣхъ книжныхъ магазинахъ и во всѣхъ почтовыхъ учрежденіяхъ. Книжнымъ магазинамъ уплачивается 5% при передачѣ годовой платы. На иные сроки подписка отъ кн. маг. не принимается. Подробные проспекты высылаются безплатно.
(о. м.) 125. 2—1 Издательница С. И. Чацкина.

ՎԱՐԴԻ ԲԻՒՐԵՂԵԱՅ ՍԱՊՈՆԸ
Գործ են ածում ամենքը, որոնք գիտեն գնահատել գեղեցկութիւնը։
Միակ գործարանատէր
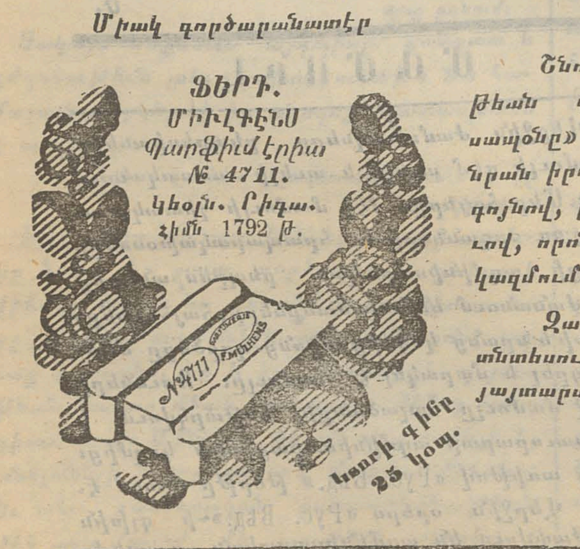

Շնորհիւ իր մէջ պարունակող մեծ քանակութեան գլիցէրինի, «№ 4711 վարդի բիւրեղեայ սապօնը» կանոնաւոր գործադրողները պարտական են նրան իրանց՝ պատանեկան հասակին յատուկ երեսի գոյնով, թաւշի նման կակուղ, մաքուր և քնքոյշ կաշւով, որոնք իսկական գեղեցկութեան նշանաբանն են կազմում։
Զարմանալի կակուղ փրփուր։ Հիանալի հոտ։ Մեծ տնտեսութիւն։ Իսկականը միայն բոլոր պիտոյքներ յայտարար. «№ 4711» մարկայով։
(M. 544862) 16—6

ՀԱՇՒԵԿՇԻՌ
ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՎԱՐԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Առ 1-ն փետրվարի 1914 թ.

ԱԿՏԻՎ

1) Կանխիկ դրամ	4476	09		
2) Ընթացիկ հաշիւ Նոր-Բայազէտի գանձարանում	21,000	—	25,476	09
3) Զեղչված մուրհակներ			9224	—
4) Շարժական կայք			583	65
5) Վերադարձվելիք ծախսեր			16	50
6) Ընթացիկ ծախսեր			1348	47
7) Չը պահանջված տոկոսներ			81	—
8) Անցնող գումարներ			3443	60
			40,173	31

Վարչութեան նախագահ՝ Ցակոբ Ալիխանեան
Անդամ-գանձապահ՝ Ցովհ. Բուդումեան
Գլխ. հաշուապահ՝ Կարապետ Ասլամազեան

ՊԱՍԻՎ

1) Դրամագլուխ 20%—100 անդամների				17,080	—
2) Խնայողութիւն					
ժամ. անդամներից	1000				
ոչ »	1200	2200	—		
3) Ընթացիկ հաշիւ Հասարակ անդամներից	19,575	19,575	—	21,775	—
4) Վճարելի տոկոսներ				81	—
5) Զանազան տոկոսներ				497	31
6) Անցնող գումարներ				740	—
				40,173	31

Ընկերութեան 100 անդամների պատասխանատուութիւնը ապահովվում է անձնական վստահութեամբ՝ 85,400 ռուբ.։

109. 1—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный